

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** Т. Гранчак, д-р наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб., заввідділу політологічного аналізу. **Редакційна колегія:** Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524–25–48, (044)525–61–03. E-mail: siaz2004@ukr.net, www.nbuviar.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 14

ЗМІСТ

Коротко про головне

Верховна Рада України прийняла Постанову «Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) і про його направлення до Конституційного Суду України»

Президент наголошує на важливості політичної єдності навколо конституційної реформи щодо децентралізації

Аналітика

Тарасенко Н.

Закон про місцеві вибори: оцінки експертів

В об'єктиві – регіон

Потіха А.

Виборчий процес у 205 окрузі у висвітленні ЗМІ

Гранчак Т.

Збройний конфлікт у Закарпатті у версіях і коментарях

Економічний ракурс

Кулицький С.

**Проблеми розвитку українського
гірничо-металургійного комплексу на сучасному етапі**

(Початок. Закінчення в наступному випуску)

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Здобутки української археології

Відновлювані джерела енергії

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Охорона здоров'я

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації» (м. Київ, КНУКіМ, 23-24 квітня 2015 р.)

Кучерова О.

Шкільна бібліотека в процесах формування освітнього простору

До уваги держслужбовця

Горбань С.

Соціальний захист населення в контексті надання соціальних допомог

(Закінчення. Початок у попередньому випуску)

Коротко про головне

Верховна Рада України прийняла Постанову «Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) і про його направлення до Конституційного Суду України»

Відповідно до ст. 146, 148 Регламенту Верховної Ради України Верховна Рада України включила до порядку денного другої сесії Верховної Ради України восьмого скликання питання про законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади), поданий Президентом України як невідкладний, та направила законопроект до Конституційного Суду України для одержання висновку щодо відповідності його вимогам ст. 157 і 158 Конституції України.

Рішення ухвалено 288 народними депутатами.

Проект Постанови зареєстровано за № 2217а/П (*Офіційний веб-портал Верховної Ради України* (<http://iportal.rada.gov.ua/news/Novyny/113868.html>)). – 2015. – 16.07).

Президент наголошує на важливості політичної єдності навколо конституційної реформи щодо децентралізації

Президент України П. Порошенко назвав 16 липня, день розгляду Верховною Радою змін до Конституції в частині децентралізації, надзвичайно складним днем. З одного боку, наголосив глава держави, направлення Верховною Радою змін до Основного закону до Конституційного Суду стало позитивним рішенням. Водночас Президент назвав прикрим те, що деякі партнери по коаліції відмовилися підтримувати конституційну реформу.

Під час зустрічі з колективом металургійного комбінату «АрселорМіттал Кривий Ріг» Президент підкреслив, що децентралізація передбачає передачу влади на місця, до територіальних громад. «Щоб реалізувати ключовий базовий принцип – хто краще працює, той краще живе. Чим більше грошей заробляється територіальною громадою, тим більше коштів залишається для того, щоб вона могла на власний розсуд вирішувати шляхи та напрямки розвитку», – сказав П. Порошенко.

Щодо відмови деяких партнерів по коаліції підтримувати президентський законопроект про конституційні зміни, глава держави зазначив: «Вчора відбулася спроба торпедувати реформу з децентралізації і мирний план, який визнаний усіма нашими партнерами по всьому світі». П. Порошенко підкреслив, що положення про особливості місцевого самоврядування на окремих територіях Донецької та Луганської областей є шляхом повернення

цих територій в Україну.

Президент наголосив, що закон про особливості місцевого самоврядування двічі ухвалювався парламентом і є зобов'язанням України в рамках Мінських домовленостей. «Це той Закон, який вступити в силу може після виконання дев'ятох попередніх умов, включно з виведенням російських військ і відновленням контролю за кордоном, роззброєнням терористів, відновленням української влади», – сказав глава держави.

Глава держави нагадав, наскільки важливою є потужна підтримка міжнародної спільноти, у тому числі санкціями проти агресора. «Вважаю, що ми, захищаючи країну, оптимально поєднуємо оборонні зусилля з політико-дипломатичними», – сказав Президент.

П. Порошенко наголосив, що влада робить все можливе для встановлення миру в Україні. «Мир потрібен з багатьох міркувань, передусім, щоб зберегти людські життя і зосередитися на відродженні економіки», – зазначив глава держави (*Офіційне інтернет-представництво президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/prezident-nagoloshuye-na-vazhlivosti-politichnoyi-yednosti-n-35670>). – 2015. – 17.07).

Аналітика

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Закон про місцеві вибори: оцінки експертів

Україна, нарешті, визначилася з нормативно-правовою базою для проведення місцевих виборів. 14 липня Верховна Рада прийняла Закон № 2831-3 «Про місцеві вибори», внесений народними депутатами В. Денисенком, С. Алексєєвим («Блок Петра Порошенка»), І. Поповим, Ю. Чижмарем (Радикальна партія Олега Ляшка) та О. Ледовських («Народний фронт»). За його ухвалення в другому читанні та в цілому проголосували 257 народних депутатів із 320 зареєстрованих у сесійній залі. Проти проголосували 19.

З огляду на те, що зміни до виборчого законодавства парламент може вносити не пізніше ніж за 90 днів до проведення виборів та у зв'язку із закриттям сесії парламенту 17 липня, експерти вже почали припускати, що місцеві вибори можуть відбутися за старим законом, тим більше, що до останнього моменту фракції більшості не могли узгодити численні пропозиції щодо змін проголосованого в першому читанні 18 липня законопроекту 2831-3. До другого читання було внесено 1548 поправок від 65 народних депутатів, які профільний комітет мав розглянути до того, як документ потрапить у сесійну залу. Крім того, під час самого голосування, згідно з Регламентом, народні депутати повинні були розглянути кожную поправку окремо, маючи можливість вносити їх з голосу та право виступати для аргументування своїх позицій. Тобто

навіть процедурно для прийняття цього законопроекту потрібно було щонайменше кілька пленарних засідань, яких у депутатів, по суті, уже не лишилося.

Тож перед голосуванням за цей документ депутати підтримали процедуру ad hoc щодо розгляду законопроекту в другому читанні без поправок, тільки з урахуванням поправок профільного комітету.

Голова Комітету ВРУ з питань правової політики та правосуддя Р. Князевич повідомив, що профільний комітет відхилив поправки низки народних депутатів, зокрема щодо заборони політичної реклами на телебаченні, радіо та носіях зовнішньої реклами, щодо заборони передвиборної агітації в українських ЗМІ, де частка зарубіжної власності перевищує 50 %, а також щодо чіткого відмежування політичної реклами від редакційних матеріалів. Натомість, як повідомив Р. Князевич, комітет прийняв рішення про те, що порядок використання політичної реклами на місцевих виборах буде встановлено окремим законом.

Законом передбачається, що місцеві вибори будуть проходити за такими виборчими системами:

- депутати сільських, селищних рад обираються за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатному виборчому окрузі;

- депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах рад – за пропорційною виборчою системою з преференціями (вибори в багатомандатному виборчому окрузі, що збігається з територією Автономної Республіки Крим, відповідної області, району, міста, району в місті, за виборчими списками місцевих організацій партій з одночасним висунуванням кандидатів у територіальних округах, на які поділяється багатомандатний округ);

- міських голів (міст, кількість виборців у яких дорівнює або є більшою ніж 90 тис.) – за мажоритарною системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному виборчому окрузі. Вибори міських голів у містах, де більше 90 тис. виборців, будуть проходити у два тури;

- сільських, селищних, міських (міст, кількість виборців у яких є меншою ніж 90 тис.) голів, сільських старост – за мажоритарною системою відносної більшості в єдиному одномандатному виборчому окрузі.

У Законі пропонується чітко встановити кількісний склад відповідних місцевих рад, який визначатиметься Центральною виборчою комісією до початку виборчого процесу чергових виборів залежно від кількості виборців, які належать до відповідної територіальної громади, проживають на території області, району, району в місті. Мінімальна кількість депутатів ради – 10 при чисельності виборців до 500, максимальна – 80 депутатів при чисельності виборців понад 1,5 млн.

Згідно з Законом, вибори на окупованих територіях Донбасу та в Криму у зв'язку з агресією Росії 25 жовтня проводитися не будуть. Перелік адміністративно-територіальних одиниць, у яких не проводяться місцеві вибори, визначається Верховною Радою України в постанові про призначення чергових місцевих виборів.

У прифронтових районах, як повідомив перший віце-спікер парламенту А. Парубій у кулуарах Верховної Ради, ЦВК прийматиме рішення про виборчі округи, виходячи з рекомендацій цивільних адміністрацій. «Тобто керівники військово-цивільних адміністрацій: Москаль і, відповідно, Жебрівський, будуть подавати в ЦВК пропозиції по переформатуванню округів і таким чином врегульовується ситуація в голосування у прифронтових регіонах. Тобто може бути перенесений центр і може бути перенесена дільниця», – пояснив він.

Крім того, профільний комітет підтримав пропозицію щодо вилучення з переліку суб'єктів виборчого процесу виборчих блоків. Також Законом передбачається гендерна квота серед учасників виборів – не менше від 30 % представників однієї статі.

Вдосконалено вимоги до виборчого бюлетеня, у якому зазначається порядковий номер, повна назва місцевої організації, у дужках прізвище, ім'я та по батькові першого кандидата в списку кандидатів, висунутих політичної партією, а також через тире – прізвище, ім'я та по батькові кандидата в депутати, закріпленого за відповідним територіальним виборчим округом. Також назва партії буде виділена яскравішим і більшим шрифтом, ніж відповідні кандидати.

Перелік відомостей у бюлетені в єдиному одномандатному окрузі (ідеться про село та селище) буде доповнено позицією «посада». З метою недопущення псування бюлетенів виключили штамп «кандидат вибув», тож залишиться лише штамп «вибула політична партія». Також вилучено право внесення змін до списку виборців у день голосування. Остаточний список виборців повинен надійти до ЦВК за два дні до виборів.

У виборчому бюлетені будуть вказуватися назви партій та імена висунутих ними кандидатів, і виборець зможе підтримати одного з усіх включених від різних партій у бюлетень кандидатів. При цьому його голос буде вважатися відданим як за самого кандидата, так автоматично і за партію, що висунула його. При цьому участь у виборах можуть брати всі партії, зареєстровані на момент опублікування закону. Положення законопроекту щодо надання права участі у виборах лише тим політичним партіям, котрі зареєстровані за 365 днів до виборів, під час обговорення було вилучено з тексту.

За підсумками виборів мандати будуть розподілятися лише між кандидатами зі списків партій, що подолали бар'єр у 5 %, у порядку зменшення отриманих ними у своїх територіальних округах голосів виборців.

Водночас прийнятий документ передбачає механізм відкликання депутата. Якщо він був висунутий партією, то відкликати його зможе керівний орган партії, який повинен буде делегувати до ради замість нього іншу людину. Якщо ж він висувався в одномандатному окрузі, то може бути відкликаний за народною ініціативою шляхом збору підписів у кількості не менше кількості виборців, які брали участь у виборах у відповідному окрузі.

Удосконалено процедуру щодо грошової застави. «Розмір грошової застави визначається не пізніше ніж за 57 днів до дня голосування окремо для кандидата на посаду міського голови та для виборчого списку кандидатів у багатомандатному окрузі. Це, щоб не було двочитань, адже багато хто

прочитав, що партія повинна вносити заставу і відповідно до тієї кількості зареєстрованих нею кандидатів. Ні, вона повинна один раз під час реєстрації вносити заставу на відповідний рахунок ТВК», – уточнив голова Комітету з питань правової політики та правосуддя Р. Князевич.

Також у законі про місцеві вибори збільшено строк формування складу територіальних виборчих комісій із трьох до п'яти днів. Якщо ж член територіальної виборчої комісії не хоче працювати або є підстави для припинення його повноважень, то політична партія може автоматично внести подання на заміну і не втрачати представництво у складі ТВК.

З метою впорядкування територіальної організації виборів пропонується винести за межі виборчого процесу формування складу територіальних виборчих комісій та утворення ними територіальних округів. За рахунок цього зберігається існуюча тривалість виборчого процесу – 50 днів.

Кількість голосів виборців, отриманих місцевою організацією партії та кандидатом, висунутим нею (ним) у відповідному територіальному окрузі, визначає рівень особистої підтримки кандидата. Відповідно, залежно від цієї підтримки визначатиметься рейтинг кандидата у виборчому списку місцевої організації партії.

Удосконалено процедуру створення одномандатних територіальних виборчих округів. Зокрема конкретизовано кількість ОВК, їх термін утворення також збільшено до п'яти днів. Балотування в одномандатних округах дозволено як в порядку самовисування, так і в порядку висування місцевими організаціями партій, а в багатомандатних – тільки місцевими організаціями партій. Територія населеного пункту ділитиметься на кількість округів, що відповідає кількості мандатів до відповідної ради, але в кожному з них партія зможе висунути не більше одного кандидата (або в якихось округах кандидатів не висувати).

На спеціалізованих дільницях матимуть право голосу лише ті виборці, які належать до відповідного територіального виборчого округу, а не будь-які виборці з України.

Голосуючи за законопроект про місцеві вибори, більшість народних депутатів зійшлася на тому, що він кращий за існуючий, адже «починає еру пропорційності у виборах». «Ми зробили все, аби в країні був новий закон про місцеві вибори, все, щоб в історію пішла практика, коли кандидатів у депутати, у мери знімали з виборів, коли по дзвінку з адміністрації Януковича створювали паралельні партійні структури і не дозволяли партіям брати участь у виборах», – заявив представник фракції партії «Батьківщина» С. Соколов.

Як повідомив перший віце-спікер Ради А. Парубій на своїй сторінці у Facebook, він провів десятки зустрічей та дискусій щодо нового виборчого закону з експертами, громадськими діячами й головами фракцій. «І можу сказати: закон не ідеальний. Але це однозначно величезний крок уперед. До нової, дійсно цивілізованої виборчої системи», – написав нардеп.

Найголовніше в новому законі про вибори – неможливість формування послідовності списку в партійних кабінетах. Послідовність будуть визначати виборці. І це однозначно б'є по політичній корупції. Бо сьогодні боротьба з

корупцією в усіх сферах, включно з виборчою, має стати національним пріоритетом. Навіть більше – національною ідеєю. І це – не питання, яке місце має займати Україна в рейтингу корумпованих країн. Це – питання виживання держави. Ще раз наголошую – боротьба з корупцією – це наш Другий фронт. І сьогодні на ньому ми здобули дуже важливу перемогу», – зазначив А. Парубій.

Водночас голова Комітету виборців України О. Кошель визнав, що нова виборча система складна, і якщо б зараз провести вибори, то вони б провалились. Треба час для навчання членів дільничних та окружних виборчих комісій, як рахувати голоси на цих виборах, а його обмаль, нарікає О. Кошель. Разом з тим він позитивно оцінює нові виборчі правила. За його словами, будь-яка виборча система краща за мажоритарну, яка до цього діяла в Україні на місцевих виборах.

Утім, експерт з виборчого права, колишній радник з питань виборів та управління координатора проектів ОБСЄ в Україні, один з авторів Виборчого кодексу України Є. Радченко називає таку систему виборів недосконалою і небезпечною. «За такої гібридної системи вибори проводились лише раз у Санкт-Петербурзі до законодавчих зборів. Це були місцеві вибори, і ми знаємо, як вони проводяться в Росії», – зауважив Є. Радченко.

Він не розуміє, чому український парламент проголосував за законопроект, який пропонував таку виборчу систему, а відхилив більш прогресивні напрацювання експертів з виборчого права, які були подані у вигляді альтернативного законопроекту. Експерт наголошує, що в новому законі про місцеві вибори немає декларованих політиками відкритих списків кандидатів, а в процедурній частині новий документ повністю повторює старий закон.

Про те, що закон про місцеві вибори заснований на російському досвіді, написав на своїй сторінці у Facebook заступник голови Центральної виборчої комісії (ЦВК) А. Магера. «Депутати коаліції за проєвропейський вибір України радіють як малі діти, що сьогодні протягнули у Верховну Раду закон про місцеві вибори, який фактично застосовувався на виборах у ... законодавчі збори Санкт-Петербурга 2011 року», – написав він.

За словами А. Магери, російські експерти вже писали про масовий підкуп виборців на територіальних округах у Пітері. «Хоча ні. Навіть той російський закон краще; там, принаймні, немає імперативного мандата, що є неприйнятним для сучасного конституціоналізму», – додав він. «Для українських депутатів нема прогресивного досвіду Польщі, Латвії чи Фінляндії. Їм миліший досвід Росії. Невже наш народ після Революції Гідності заслужив отримати від Верховної Ради “подарунок” у вигляді секондхендового імпортованого з Росії закону про вибори?! Стидоба та й годі», – написав А. Магера.

Аналізуючи закон про місцеві вибори ще на стадії законопроекту, прийнятого в першому читанні, А. Магера висловлював думку, що цей законопроект не запроваджує ні пропорційну систему, ні відкриті списки. «Якщо говорити про пропорційну систему, то її ідея полягала в тому, щоб максимально політично враховувалися голоси виборців і не розпоршувалися. Наприклад, якщо 35 % виборців голосують за певну політичну силу, то має бути 35 % депутатів від цієї політичної сили у представницькому органі.

Мажоритарна система може давати викривлення. У мажоритарному окрузі перемагає хтось один, а решта прогнала. Якщо ж говорити про пропорційну систему, яку начебто нам пропонують в цьому законопроекті, то треба відзначити, що ця пропорційна система є дивною, оскільки кожного з кандидатів списку місцева організація політичної партії прив'язує до певного територіального виборчого округу. А територіальні виборчі округи роблять приблизно рівними за кількістю виборців, фактично їх роблять квазі-мажоритарними виборчими округами», – наголошував заступник голови ЦВК.

А. Магера послався на аналітичне дослідження, у якому експерти Українського центру суспільних даних наклали результати виборів у м. Київ рік тому на новий законопроект. Вийшло так, що з усіх територіальних округів Києва третина округів не буде представлена своїми депутатами в раді. Експерти прогнозують кілька несприятливих для кандидатів варіантів:

1. Кандидат від партії може набрати переважну більшість голосів виборців у окрузі, але не отримати мандат, і не потрапити до ради, бо його партія в цілому по всьому місту набирає менше прохідного бар'єра.

2. Представники тої чи іншої партії можуть лідирувати в усіх округах, проте мандати отримують не всі, якщо ще хоч одна партія подолає прохідний бар'єр.

3. Деякі округи можуть бути взагалі не представлені у раді, а деякі можуть мати кілька депутатів. Депутатами від деяких округів можуть стати кандидати, які зайняли навіть третє чи четверте (або й нижче) місце.

4. Якщо якась політична сила недооцінить своєї популярності, і виставить меншу кількість кандидатів, ніж в результаті отримає мандатів, то ці місця у раді залишаться незаповненими, вакантними – аж до кінця терміну повноважень місцевої ради.

Таким чином, роблять висновок експерти, представлена в законі 2831-3 виборча система порушує ряд питань щодо справедливості виборів. Вона повністю нівелює принцип представницької демократії і є ще більш «нечесною» стосовно виборців, аніж теперішня мажоритарка, по якій обирають половину депутатів у міських, районних та обласних радах. Так, якщо за теперішньої системи відносної більшості, депутатом може стати кандидат, що набрав 30, 20, 15 % голосів – за умови що інші кандидати набрали ще менше, то законопроект 2831-3 передбачає, що депутатом від округу може стати кандидат узагалі з мізерною підтримкою виборців.

Експерти Українського центру суспільних даних прогнозують, що під час місцевих виборів у жовтні 2015 р. різко зросте час встановлення результатів, підвищиться ймовірність помилок. Не виключена також хвиля масового обурення виборців, які не зможуть зрозуміти, за якою логікою ті чи інші кандидати абсолютно законно стають депутатами.

Як зауважив А. Магера, «у світовій практиці пропорційна система передбачає можливість вибору мінімум із 7–8 кандидатів, як правило, з 10–15 кандидатів зі списку. Серед них виборець обирає когось одного. Це і є відкрити списки. Існуючий зараз закон про місцеві вибори – є поганим. Але пропонується ще гірший законопроект. Чи варто міняти шило на мило?

Вибори міських голів у два тури – це єдине позитивне нововведення цього законопроекту. Але я б пішов далі. Двотурову систему виборів потрібно запровадити не лише для міських голів великих мість, але й на всіх без винятку міських, сільських і селищних голів. Тому що природа представницького мандату є однаковою.

Між іншим, чинний закон про місцеві вибори і законопроект, прийнятий у першому читанні, мають положення які суперечать Конституції України, оскільки обласні і районні ради є тими органами місцевого самоврядування, які представляють спільні інтереси територіальних громад, сіл, селищ і міст. Це означає, що спосіб обрання обласних і районних рад має передбачатися таким чином, щоб від кожної сільської, селищної, міської громади у районній раді були представники. Ця виборча система цього не передбачає».

А. Магера навіть зауважував, що якщо вибори в жовтні відбудуться за старим законом, це буде меншим злом, тому що за чинним законом про місцеві вибори до всіх рад мають право балотуватися не лише від місцевих організацій партій, а й шляхом самовисування через незалежних кандидатів. Натомість новий закон залишає таку можливість лише за кандидатами в сільські і селищні ради, що не нормально. «Нам не треба забувати, що це не органи державної влади, а це органи місцевого самоврядування, які максимально наближені до територіальної громади. Їм не треба вирішувати питання НАТО або трьох державних мов, їм треба вирішувати питання благоустрою, вивозу сміття, порядку в громадських місцях. Не треба політизувати місцеві ради», – застерігає заступник голови ЦВК.

Також, на його думку, за умов нового закону цього буде ще складніше уникнути підкупу населення на виборах. «Адже не лише половина депутатів обиратиметься фактично у мажоритарних округах, але весь склад всіх рад буде обиратися в територіальних округах. І питання гречки постане з подвійною силою», – припускає А. Магера.

Суперечливою нормою нового закону про місцеві вибори, за словами експертів, є позбавлення права голосувати переселенців з тимчасово непідконтрольних Донбасу і Криму, які проживають на території України, оскільки вони перебувають за межами населеного пункту, у якому прописані.

У такій редакції закон вступає в суперечності з іншим законом, а саме до ст. 8 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Він постановляє, що переселенці можуть брати участь у місцевих виборах шляхом зміни місця голосування без зміни виборного адреси.

З огляду на це, експерти готують окремий законопроект, який надасть переселенцям з окупованих територій право голосу на виборах. Про це повідомила експерт з питань внутрішньо переміщених осіб Інституту суспільно-економічно досліджень Т. Дурнева. За її словами, створено робочу групу спільно з народними депутатами, представниками громадських, експертних та наукових організацій для написання цього законопроекту. Нову виборчу адресу внутрішньо переміщеної особи пропонується визначати за

місцем фактичного проживання виборця, зазначеним у довідці про взяття на облік такої особи як внутрішньо переміщеної особи, наголосила експерт.

Заслужений юрист України, представник України у Венеціанській комісії В. Пилипенко констатує, що закон про місцеві вибори містить ряд юридичних помилок, що можуть поставити під сумнів результати виборів. По-перше, викликає багато питань система підрахунку голосів. Першим кроком у цій системі визначається прохідний бар'єр 5 % для партій. Далі має визначатися виборча квота (кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата). Виборча квота обчислюється таким чином: сумарна кількість голосів виборців, поданих за місцеві організації партій, ділиться на кількість місць у раді. Далі кількість голосів, які отримала кожна партія, ділиться на виборчу квоту – так дізнаємося, скільки місць у раді отримує кожна партія.

Наступний етап підрахунку – потрібно з'ясувати, які саме кандидати і у яких саме округах стануть депутатами. Закон вводить нове поняття – коефіцієнт вирівнювання. Вираховується він залежно від кількості виборців у кожному окрузі. Коефіцієнт вирівнювання затверджує ЦВК для кожного округу.

Математичні дії з коефіцієнтом вирівнювання можуть призвести до неочікуваних наслідків. Відмінності між реальними голосами виборців і остаточними результатами кандидатів дуже суттєві. Ми можемо отримати результат, у якому деякі округи зовсім не будуть представлені в раді кандидатами, які в них висувались, і депутатом може стати кандидат, який набрав меншу кількість голосів виборців.

Система «відкритих списків», яка діє в європейських державах, наприклад у Польщі, Фінляндії, Нідерландах, Бельгії, надає право виборцям виражати своє ставлення до кожного з кандидатів, занесених у конкретний партійний список. Для цього у виборчому бюлетені вони вказують, кого з кандидатів від даної партії хотіли б бачити обраним у першу чергу, кого в другу тощо. Розподіл місць між партіями відбувається залежно від кількості голосів, отриманих кожним з кандидатів. Таке поняття як коефіцієнт вирівнювання відсутній, зазначає В. Пилипенко.

Другу проблему експерт вбачає у тому, що багато виборчих процедур цим законом виведені за межі виборчого процесу, початком якого визначений момент формування дільничних виборчих комісій. А такі важливі попередні кроки як визначення кількості територіальних виборчих округів, їх утворення, формування територіальних виборчих комісій фактично залишилися за межами виборчого процесу.

Небезпека полягає в тому, що помилки на етапі процедур, які не входять до виборчого процесу, не можна буде оскаржити в суді у скорочені строки – п'ять днів на подачу позову до суду, дводенний строк на його розгляд. А доведеться оскаржувати в загальному порядку – шість місяців на подачу позову та його розгляд протягом розумного строку.

Тобто результат формування певної ТВК або її керівного складу можна буде оскаржити навіть після встановлення підсумків голосування та офіційного

оприлюднення результатів виборів. У разі ж, якщо суд скасує рішення про утворення такої ТВК або достроково припинить повноваження голови ТВК, результати виборів, встановлені такою комісією, просто втрачають легітимність. Тобто перемогу можна відібрати вже після оприлюднення офіційних результатів виборів.

Ще один суперечливий момент пов'язаний з тим, що робота голови, заступника голови та секретаря у ТВК є оплачуваною не з моменту формування такої комісії, а з початком виборчого процесу. Враховуючи, що територіальні виборчі комісії мають бути сформовані 10 серпня 2015 р., то виходить, що майже місяць люди – члени, керівництво ТВК, які за законом повинні виконувати свої обов'язки на платній основі, будуть працювати безоплатно.

Враховуючи, що суб'єктом внесення подань до складу ТВК є політичні партії, вони ж і будуть оплачувати роботу членів комісій. Відповідно, останні під час підготовки проведення організації виборів будуть виконувати вказівки свого роботодавця – політичної партії.

Щодо виборів мерів великих міст у два тури В. Пилипенко наголошує на додаткових витратах з бюджету, адже це зайвий місяць роботи членів ТВК та ДВК. За попередніми підрахунками, один додатковий місяць роботи ТВК під час виборів мера обласного центру – для державного бюджету це додаткові витрати у 2,5 млн грн для кожного міста, де буде проводитись другий тур. За підрахунками В. Пилипенка, вибори мерів у два тури можуть пройти в 38 містах України. Тобто загалом потреба в додатковому фінансуванні може становити близько 90 млн грн.

Координатор громадянської мережі «Опора» О. Айвазовська натомість вважає, що двотурові вибори мерів великих міст є чи не найбільшим плюсом цього закону, але, за її словами, цю ініціативу не варто ідеалізувати.

Загалом же О. Айвазовська вважає, що виборча реформа в Україні «не відбулася що зі старим законом, що з цим. Якщо ми закладали якусь мету реформи виборчого законодавства, то вона не досягнута. Тому і старий, і новий закон – це однакове зло, не реформа».

На її думку, новий закон про місцеві вибори не передбачає пропорційну систему з відкритими списками, про що говорять народні депутати. «Запропонована система є жахливою, це маніпуляція ідеєю відкритих списків, ми так навіть не повинні їх називати, бо колись, сподіваюся, будемо змушені писати законопроект “Про вибори народних депутатів України”. Якщо таку систему запропонують застосувати на парламентських виборах, це жах. Я сподіваюся, суспільство зрозуміє, що це не відкриті списки», – сказала експерт.

Зокрема, зазначила вона, відкриті списки передбачають, що виборець «при бажанні може підтримати перший, п'ятий або десятий номер» у запропонованому партіями переліку. А прийнятий парламентом у першому читанні законопроект передбачає, що область, район або місто будуть розділені на ряд округів, в яких партія запропонує проголосувати за одного кандидата або взагалі нікого не висуне, і виборець побачить в бюлетені тільки назву партії.

У законопроекті про місцеві вибори немає положення про відкриті списки,

фактично мова йде про голосування за мажоритарників, заявив в ефірі «5 каналу» експерт «Реанімаційного пакету реформ», член правління Transparency International Ukraine Я. Юрчишин.

«Відкритих списків вже не буде, тому що в даному законі просто немає списків. Ви голосуєте фактично за мажоритарників, але мажоритарників може висувати лише партія. Тобто мова йде про голосування за мажоритарників з партійної прив'язкою», – підкреслив він.

Закон про місцеві вибори викликав гострі дискусії серед партійців та експертів на місцях. Так, дніпропетровський політолог В. Пащенко констатує, що в контексті нового закону на найближчих місцевих виборах на Дніпропетровську область чекають кардинальні зміни. За новим законом, Дніпропетровська обласна рада має складатись із 80 депутатів, а не зі 100, як зараз. Відповідно в області треба буде «нарізати» 80 округів з більш-менш рівною кількістю виборців і в межах територіальних одиниць. Зробити це на практиці буде надзвичайно складно: густота населення в сільській місцевості й у містах неоднакова, не виключено, що деякі сільські райони доведеться «краяти» та «доточувати» до сусідів, застерігає експерт.

«Подивимось, як на практиці буде вирішуватись проблема нарізки округів, якими будуть їхні розміри і як кандидати визначатимуть, які округи для них цікавіші. Я сподіваюсь, що округи хоча б приблизно будуть рівними», – зазначає політолог.

Однак межі округів, заявляють дніпропетровські експерти та партійці, – не найскладніша проблема майбутніх виборів. Законопроект, зокрема, передбачає нову для України систему обрання депутатів обласних, районних та міських рад – так звану «пропорційну виборчу систему з преференціями». Така система, зазначають експерти, на руку політичним «китам» – великим і рейтинговим партіям, які легко подолають 5-відсотковий бар'єр. Кандидати ж від тих партій, які не перестрибнуть цю межу, якщо за них навіть проголосує найбільша кількість виборців, обраними не будуть, пояснює представник Комітету виборців України О. Корнілов. У цьому, на його думку, «найбільше зло» новацій.

«Це найбільше зло нового законопроекту. Виборець втрачає зв'язок зі своїм представником у місцевій раді. Ми знову опинились у такій ситуації, коли нам треба обирати між більшим і меншим злом. По-друге, це ніяка не зміна виборчої системи, це фактично повернення до мажоритарної системи тільки з внутрішнім рейтингом кандидатів. Це призведе до того, що у нас від 20 % до 50 % округів будуть без депутатів або там будуть оголошені переможці, які набрали не найбільше голосів. А це може призвести до соціального вибуху. Прогнозована ситуація, коли людина набере на окрузі 90 % голосів виборців, але її партія не перетне 5%-й бар'єр, і тоді вона не стане переможцем», – заявив О. Корнілов.

Вказують експерти й на можливі «підкилимні» домовленості між кандидатами від різних політичних сил на окрузі, конкуренцію і навіть боротьбу між кандидатами від однієї партії, що йдуть по різних округах, тощо. Дніпропетровський політолог В. Романов зазначає: через ці випробування

зможуть пройти не всі політичні гравці. «Далеко не всі партії це пройдуть – небезпеку внутрішньої конкуренції в партії. Адже ми будемо думати не про те, як перемогти на окрузі своїх політичних суперників, а про те, як принизити результат свого товариша по партії на сусідньому окрузі. Значна частина політичних сил не зможе це пройти. Але, з іншого боку, це плюс, щоб припинити цю “семибоярщину” або “тетманщину” і виходити на вищий рівень відповідальності. Це серйозне питання політичної етики та культури, й такі речі виховуються роками. Треба ставитись до цих виборів як до певного адаптера. І все-таки це – крок вперед. Від “системи гречки” до відповідальної політики», – зазначив В. Романов.

«Так, це буде зовсім різний рівень конкуренції. Якщо раніше боялись фальшувань від конкурентів на окрузі, то тепер боятимуться фальшувань з боку колег по партії. Я навіть припускаю, що може бути змова між кандидатами на нижчому рівні. Є округ: у кожного кандидата завдання – не набрати голосів більше, ніж твій опонент на окрузі, а більше, ніж твій однопартієць на іншому окрузі. Не виключено, що кандидати на окрузі домовлятимуться, щоб підняти явку виборців, тому що для них вигідно, щоб явка була максимально великою», – додає його колега, політолог В. Пашенко.

Зміни, які несе закон 2831-3, є найбільш вигідними рейтинговим партіям, які можуть подолати 5-відсотковий бар’єр і відкриває нові можливості для кандидатів, які працюють на свій бренд, зазначає політичний консультант П. Охотін. Потреба у впізнаванні на місцях політиках значно зростає. Однак більшість партій, маючи спікерів на всеукраїнському рівні, на регіональному не представлені яскравими лідерами. Цікаво, зокрема, виглядає ситуація в Києві. Наприклад, рейтингова «Самопоміч» фактично не має впізнаваних у столиці кандидатів. Можливість того, що УДАР і «Солідарність» підуть на вибори різними командами, також показує кадровий голод цих двох політичних сил (які наразі ще пробують зберегти єдиний бренд «Блоку Петра Порошенка»).

У інших структур ця проблема стоїть ще більш гостро. Виборець голосуватиме не лише за партію, але й за кандидата. «І тут з’являється простір можливостей для кандидатів, які мають хорошу впізнаваність, але не можуть змагатися з “грошовими мішками” у ресурсі. Якою може бути стратегія політиків місцевого рівня? Потенційні кандидати повинні працювати з персональним брендом і створювати власну мережу прихильників. Це допоможе їм стати більш цікавими для керівників прохідних партій і спонукати останніх до переговорів», – вважає П. Охотін.

Парламентарії прогнозують, що з підписанням закону Президент зволікати не буде. «Я прогножую, що закон спікер відправить уже до кінця цього тижня, а президент протягом наступного тижня, очевидно, його підпише», – зазначив голова фракції «Блок Петра Порошенка» Ю. Луценко.

Утім, аналітики сходяться на тому, що закон, який депутати називають історичним, насправді існуватиме лише два роки. Адже до кінця літньої сесії депутати Верховної Ради зобов’язалися проголосувати зміни до Конституції України щодо децентралізації. Якщо зміни ухвалять, то за два роки в Україні зміниться розподіл адміністративних територій, а відповідно і виборчі округи,

тому доведеться проводити нові місцеві вибори вже за іншим законом про місцеві вибори, який враховуватиме ці зміни (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел:*
<http://www.radiosvoboda.org/content/article/27127536.html>;
<http://www.dw.com/uk/новий-закон-про-місцеві-вибори-мерів-великих-міст-обурають-у-два-туру/a-18584011>;
http://newsru.ua/ukraine/14jul2015/uhvalyly_zakon_pro_mistsevi_vybory.html;
<http://www.dw.com/uk/закон-про-місцеві-вибори-історичний-чимчасовий/a-18584500>;
<https://www.facebook.com/socialdata.ua/posts/583030411839557>;
<http://www.rbc.ua/ukr/news/zakon-mestnyh-vyborah-osnovan-rossiyskom-1436898063.html>;
http://blogs.lb.ua/volodymyr_pylypenko/310285_pomilki_novomu_zakoni_pro_mistsevi.html;
<http://www.radiosvoboda.org/content/article/27111625.html>;
<http://hmarochos.kiev.ua/2015/06/22/noviy-zakon-pro-mistsevi-vibori-yak-vin-pratsyuye/>).

В об'єктиві – регіон

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Виборчий процес у 205 окрузі у висвітленні ЗМІ

Проміжні парламентські вибори в одномандатному окрузі № 205 у Чернігові стали важливою подією цього літа і привернули увагу багатьох журналістів, політиків і експертів. Адже ці вибори можуть показати приблизну розстановку політичних сил напередодні виборів до місцевих органів влади, які мають пройти в жовтні, виявити можливі брудні технології, до яких, не виключено, вдаватимуться кандидати, а також стати своєрідним тестом на здатність таким технологіям запобігати.

Як інформують ЗМІ, Центральна виборча комісія (ЦВК) призначила проведення проміжних виборів депутата Верховної Ради в одномандатному виборчому окрузі № 205 у Чернігові на 26 липня 2015 р. Вибори призначили у зв'язку з достроковим припиненням повноважень народного депутата України В. Куліча, обраного в окрузі, якого було призначено головою Чернігівської облдержадміністрації.

Після призначення виборів одразу ж розпочалася боротьба між потенційними претендентами на єдину «путівку» до Верховної Ради. Бажаючих отримати депутатський мандат виявилось більше сотні, утім, після скасування ЦВК реєстрації 36 кандидатів у нардепи залишився 91 претендент. З урахуванням скасування реєстрації зазначених кандидатів у народні депутати ЦВК затвердила в новій редакції виборчий бюлетень із проміжних виборів народного депутата для голосування в одномандатному виборчому окрузі № 205.

Разом з тим Центральна виборча комісія визначила склад окружної комісії на виборах у 205-му окрузі. Шість членів окружному назвали партії, представлені у Верховній Раді нинішнього скликання. Прізвища ще 12 членів обрав жереб. А от керівництво окружної комісії члени ЦВК визначили таємно, без громадського обговорення. Таким чином на чолі комісії стала В. Значко, представниця маловідомої партії «Сила і честь», заступник і секретар – від «Батьківщини» та «Свободи» відповідно. Присутні на засіданні ЦВК народні депутати переконані, що визначення головних людей під час виборчого процесу без участі громадськості вже викликає сумнів у прозорості голосування.

Із самого початку роботи виборчої комісії політики помітили порушення закону і активно почали звинувачувати своїх опонентів у незаконному втручанні у виборчий процес. Зокрема, кандидат у народні депутати Г. Корбан і нардеп А. Денисенко заявили, що були факти незаконної виїмки документів із Чернігівської ОВК.

За словами Г. Корбана, подібна акція є спробою усунути реальних конкурентів провладного кандидата – С. Березенка. Як інформували ЗМІ, 6 липня слідчими органами прокуратури Чернігівської області була вилучена документація, що стосується представлень на членів дільничних виборчих комісій та заяв осіб, що дають згоду працювати у ДВК на проміжних виборах до Верховної Ради України по округу № 205.

У свою чергу Г. Корбан заявив, що документи були вилучені незаконно. Втручання правоохоронних органів у виборчий процес відбувається виключно за згодою ЦВК. «Ви позбавляєте цих людей можливості призначити своїх представників у дільничні виборчі комісії, а також своїх спостерігачів», – наголосив кандидат у народні депутати.

Натомість заступник начальника слідчого відділу прокуратури Чернігівської області В. Шмаровоз запевнив, що документи вилучили з окружної виборчої комісії в рамках кримінального провадження, яке проводиться слідчим відділом прокуратури області з метою дослідження, оскільки є підстави вважати, що ці виборчі документи фальсифіковані.

Деякі члени виборчої комісії не погоджуються з такими діями прокуратури. Зокрема, О. Токаленко, член ОВК № 205, зазначив, що документи необхідні членам комісії для роботи. «Ми будемо просити повернути ці документи, тому що вони зараз необхідні нашій комісії для нормальної підготовки до жеребкування і для того, щоб нормально провести жеребкування. Ми не зможемо запустити роботу дільничних комісій, які є одним з головних суб'єктів у цьому виборчому процесі», – заявив член ОВК.

Як повідомляють чернігівські ЗМІ, під тиском активістів «Правого сектору» та нардепів прокуратура все ж повернула вилучені папери в ОВК. Копії відповідних документів було знято, а оригінали повернуто. Однак народні депутати підготували звернення до Генпрокурора та СБУ з вимогою розібратися з діями правоохоронців.

Представники інших політичних сил також звинувачують прокуратуру в тиску на ОВК. Зокрема, виборчий штаб кандидата в народні депутати України

С. Березенка невдоволений діями працівників прокуратури, які втручаються в роботу окружної виборчої комісії № 205. «Вилучення подань на членів дільничних комісій, а також подань від партії “Солідарність” є неприпустимим», – заявила К. Дьома, довірена особа кандидата в народні депутати України С. Березенка.

Вона вважає, що вилучення Чернігівською обласною прокуратурою документів ОВК, які стосуються подань претендентів на членство в дільничних виборчих комісіях (ДВК), є втручанням у роботу комісії. У штабі не виключають, що за такими діями стоїть певний кандидат, який має вплив на прокуратуру та намагається зірвати виборчий процес на теренах виборчого округу № 205.

Тобто кандидати в депутати і їхні штаби активно звинувачують один одного в створенні негативного іміджу своїх опонентів. І, як зазначають експерти, все це нагадує «театралізовану постановку», коли незрозумілі та спірні події відбуваються саме «в останні години», відведені кандидатам та їхнім представникам на ті чи інші регламентовані законом дії. Так, в останній день реєстрації кандидатів у столичному ЦВК роботу установи було фактично заблоковано через повідомлення про замінування будівлі. 8 липня, в останній день для подання документів членів ДВК, у Чернігові відбулися стихійні мітинги представників «Правого сектору», а стосовно голови окружвиборчкому М. Пунька було здійснено спроби неправомірного тиску та навіть звучали погрози. В обох випадках центральною дієвою особою був Г. Корбан, один з учасників виборчих перегонів на 205-му окрузі.

У виборчому штабі С. Березенка, якого вважають провладним кандидатом, наголошують, що экс-заступник голови Дніпропетровської ОДА більше за інших переймався ситуацією з вилученням документів, тоді як на момент його приїзду та телевізійних зйомок, подання від представників Г. Корбана взагалі не були подані до ОВК. А вилучені якраз були документи партії «Блок Петра Порошенко Солідарність» та кандидата С. Березенка.

У його штабі наголошують, що не зовсім зрозуміло, чому дніпропетровському кандидату, який робить спроби втрутитися в абсолютно нормальний та штатний процес підготовки до виборів, підіграє прокуратура. «Ми вимагаємо від Г. Корбана припинити тиск на окружну виборчу комісію та не застосовувати інші брудні інсинуації та технології, зокрема підкуп виборців, спрямовані на розхитування політичної ситуації у Чернігові. Також закликаємо виборчі штаби інших кандидатів у народні депутати України по 205 виборчого округу дати оцінку таким діям зазначеного кандидата», – наголошує К. Дьома.

Тим часом народний депутат України від фракції «Батьківщина» І. Луценко не виключає, що вилучення прокуратурою Чернігівської області подань від кандидатів у депутати на членів ДВК у 205-му окрузі, може призвести до фальсифікацій та зриву виборів. «Можна допустити, що це була якась домовленість із місцевими прокурорами, щоб вони допомогли вплинути на процес саме формування ДВК. Ми знаємо, що ці комісії формуються з представників від різних кандидатів і, коли, відповідно, на цей процес можна вплинути, можна сформувати дільничні комісії саме так, де буде більшість тих

людей, скажімо, які потрібні. Це основний шлях, яким чином забезпечується фальшування виборів. Саме через контроль над комісіями», – зазначив народний депутат.

Варто зазначити, що «основні» кандидати постійно звинувачували один одного в порушенні виборчого законодавства. «Несподівано» ловили автобуси, які нібито перевозили «тітушок» для агітації за одного кандидата і провокацій проти його опонента, зупиняли автомобілі з грошима та зброєю невідомо для кого і для чого призначеними, виявляли роздачу «гречки» виборцям. При цьому звинувачення лунали з протилежних виборчих штабів. Яким чином це вплине на результати виборів можна лише здогадуватись.

Ситуація, яка склалась у виборчому окрузі № 205, викликала невдоволення в багатьох політиків, які вважають, що там відбувається нецивілізований протиправний процес. Як зазначив М. Томенко, народний депутат, довибори на 205-му окрузі (Чернігівщина) – це «сумно» й «ганебно». «Безкоштовний борщ і продукти для бідних перед виборами – це сумно, 400 гривень за голос за схемою Черновецького – це ганебно, а публічна підтримка друзів Черновецького Саакашвілі – страшне розчарування!» – сказав М. Томенко.

Як повідомляли ЗМІ, М. Саакашвілі побував у Чернігові разом з кандидатом у депутати по 205-му округу С. Березенком і висловив йому підтримку.

Порушення виборчого процесу стали настільки помітними, що на них вимушений жорстко реагувати глава МВС, який заявляє, що правоохоронці мають інформацію про наміри обох ключових кандидатів на депутатський мандат по 205-му виборчому округу (Чернігів) – С. Березенка та Г. Корбана – використовувати «брудні» технології із залученням молодих людей спортивної зовнішності для досягнення своєї перемоги. «Один мандат. Більше 90 кандидатів. І двоє зійшлися в непримиренній сутичці за депутатський мандат. С. Березенко і Г. Корбан. Пропрезидентський і опозиційний кандидат. Висловлю свою думку. Те, що зараз відбувається в Чернігові – не вибори ... Пайки, договори, гроші, бійки, схеми, списки ... Повний набір чорних технологій. І що буде, якщо не втрутитися? Вже зараз МВС має інформацію про підготовку до ночі виборів вояж до Чернігова спортсменів-«туристів» від обох ключових кандидатів. І далі? Підвози, каруселі, бійки, вимкнене світло на дільницях, розбиті урни? Знову?!» – написав А. Аваков на своїй сторінці у Facebook.

У зв'язку з цим А. Аваков заявив, що МВС вимушене буде застосувати необхідні заходи, щоб не допустити порушень закону й протистояння. «Якщо не реагує Центрвиборчком – доведеться реагувати МВС. Така наша функція. І прохання потім не скаржитися!» – зазначив міністр. Він пообіцяв направити до Чернігова спеціальну слідчо-оперативну групу МВС, з функцією забезпечення законності під час виборчого процесу за підтримки силовиків, але не місцевих.

А. Аваков також повідомив, що ключовим завданням цієї опергрупи буде реагування на незаконну агітацію, підкуп, порушення під час голосування. «Прошу нардепів, моніторингові та цивільні організації, увійти в контакт з МВС і разом – превентивними заходами – забезпечити “чистий” тиждень у

цьому брудному виборному марафоні на 205 окрузі. Прошу кандидатів у депутати Корбана, Березенка та інших – діяти виключно в правовому полі, без двозначностей і провокацій. Та вже й не прошу – вимагаю», – наголосив А. Аваков.

Тим часом багато хто вважає, що велика кількість кандидатів на 205-му окрузі не сприяє цивілізованому вибору виборців, яким важко розібратись, хто ці кандидати, але при цьому лише кільком кандидатам пророкують перемогу.

Усіх кандидатів можна поділити на три групи: ті, хто реально претендує на перемогу і має людський, фінансовий, організаційний і часто адміністративний ресурс змагатися за перемогу в окрузі; друга група – це чернігівські політики, які використовують проміжні вибори по 205-му округу, як старт для виборчої кампанії місцевих виборів, і для яких головне набрати якомога більше голосів, увійти принаймні в п'ятірку лідерів; третя група – це так звані технічні кандидати. Це люди, залучені тими кандидатами, які реально претендують на перемогу в окрузі.

Реальними претендентами на перемогу називають лише двох: висуванця від «Блоку Петра Порошенка» С. Березенка і колишнього заступника голови Дніпропетровської ОДА Г. Корбана, якого висунула новостворена партія «УКРОП».

Фаворитом Президента України журналісти називають С. Березенка, молодого політика, який уже дослужився до відповідальної посади керівника Державного управління справами. До переходу на держслужбу С. Березенко з 2006 р. був депутатом Київради від Блоку Леоніда Черновецького.

Головним конкурентом С. Березенка став бізнесмен Г. Корбан, один із гравців команди І. Коломойського. Опоненти Г. Корбана стверджують, що він змагається за депутатський мандат з метою отримання депутатської недоторканності, адже після конфлікту І. Коломойського і П. Порошенка над колишнім заступником дніпропетровського губернатора нависла загроза кримінального розгляду.

Щоправда, навряд чи статус народного депутата Верховної Ради стане надійною гарантією убезпечення від переслідувань, якщо в таких буде потреба. Останні події засвідчують, що за необхідності Верховна Рада може дати згоду на притягнення до відповідальності та й існує імовірність скасування депутатської недоторканності. Оглядачі не виключають, що для Г. Корбана участь у цій виборчій кампанії – це ще й можливість розкрутити новий політичний проект «УКРОП», у створенні якого, крім самого Г. Корбана, беруть участь депутати А. Денисенко та В. Купрій, який залишив фракцію БПП, а також ще один колишній заступник голови Дніпропетровської ОДА, а нині позафракційний народний депутат Б. Філатов.

Журналісти звертають увагу на те, що на виборах в окрузі № 205 основними кандидатами стали політики, які не мають ніякого відношення до Чернігова. С. Березенко – уродженець Вінниці, близько 10 років живе в Києві, Г. Корбан живе і працює в Дніпропетровську. На боці першого може зіграти адміністративний ресурс і образ кандидата від влади. Другий зможе об'єднати навколо себе голоси більшості незадоволених політикою П. Порошенка і його

партії.

Дехто заздалегідь пророкує перемогу С. Березенку завдяки потужному медійному ресурсу й підтримці влади. Наводиться приклад з колишнім впливовим кандидатом у народні депутати по цьому округу В. Дубілем, який нібито «спокійно переміг би і першого і другого».

Як інформують ЗМІ, у В. Дубіля на окрузі своя мережа, добре організована й мотивована – близько 15 тис. людей. С. Березенко лише почав будувати свою мережу. Хоч нею і займаються кращі політтехнологи, але максимум, на що він може розраховувати, – 12–13 тис. людей. Г. Корбан такого ресурсу не має.

Цікаву думку висловив політолог Ю. Палійчук, який вважає, що склалися цікаві обставини: спочатку Д. Шлемко відмовляється від депутатського мандата і його місце зайняв В. Дубіль і таким чином відкрив дорогу до перемоги на 205-му окрузі С. Березенку, адже вся агітаційна мережа В. Дубіля перейшла до С. Березенка, що забезпечить йому перемогу.

З цим можна погодитись лише частково, адже не варто не враховувати можливості інших кандидатів, зокрема й Г. Корбана.

Крім того, є й інші кандидати, які спроможні поборотися за депутатський мандат за підтримки політичних сил, які викликають довіру в суспільстві. Зокрема, з'їзд партії «Об'єднання “Самопоміч”» вирішив підтримати кандидатуру В. Зуба на проміжних виборах народного депутата в окрузі № 205 у Чернігові. Він родом із Чернігівщини, працював хірургом та заступником головного лікаря Чернігівської обласної лікарні. Згодом міський голова Львова А. Садовий запросив його на роботу до Львова. З 2006 р. до сьогодні В. Зуб займає посаду керівника управління охорони здоров'я Львова. «Практика запрошення до Львова управлінців з інших міст спрацювала у багатьох випадках, але Володимир Зуб – це одне з тих кадрових рішень, яке вважаю особливо вдалим. Вірю, що він готовий послужити на новому рівні і громаді свого рідного міста, і справі медичної реформи у парламенті», – заявив лідер «Об'єднання “Самопоміч”», міський голова Львова А. Садовий.

УВ свою чергу В. Зуб вважає, що головним завданням у Верховній Раді має бути реформа медичної галузі. «Ми маємо бідну медицину, нерегульовані відносини між пацієнтом та лікарем, занепаду медичну науку. Ми увіпхнули радянську медичну систему в капіталістичну економіку, і всі бояться навіть приступити до її реформи на національному рівні. А це питання здоров'я і життя людей – що може бути важливішим? Ну і я маю велике бажання передати досвід розвитку місцевого самоврядування, який отримав за ці роки роботи у Львові, своєму рідному місту Чернігову», – заявив кандидат у депутати.

Як інформують ЗМІ, як альтернатива двом політичним важковаговикам також виступає кандидат від «Демократичного альянсу» І. Андрійченко, військовослужбовець 13-го батальйону територіальної оборони «Чернігів-1». Повідомляється, що на виборах у жовтні минулого року І. Андрійченко фінішував третім, набравши 12,37 % голосів виборців, що робить його серйозним конкурентом як для С. Березенка, так і для Г. Корбана.

Колишні союзники «ДемАльянсу» на парламентських виборах з партії А.

Гриценка «Громадянська позиція» виставили на виборах свого кандидата – О. Мельника, який може відібрати голоси не лише у свого колишнього союзника, а й у провладного кандидата.

Крім того, від Чернігова до парламенту як самовисуванець має намір потрапити начальник навчального центру ЗСУ «Десна», колишній командир 93-ї бригади О. Мікац, який брав участь в обороні Донецького аеропорту. На минулих виборах О. Мікац був кандидатом за списком «Правого сектору», проте партія не пододала 5-відсотковий бар'єр.

Серед кандидатів у депутати по 205-му округу досить багато маловідомих особистостей, яких називають технічними кандидатами. Використання технічних кандидатів дає кілька можливостей для основних претендентів на перемогу. Зокрема, вони відбирають голоси в певного кандидата і дають можливість іншому кандидату (якому допомагають) обійти свого опонента. Такі кандидати проводять достатньо активну виборчу кампанію. Часто технічні кандидати працюють не на свій рейтинг, а на рейтинг основного кандидата. Такими виступають в основному кандидати, які мають певний рейтинг серед населення і наприкінці виборчої кампанії знімаються з виборів на підтримку основного кандидата. Деякі технічні кандидати, проводячи «брудну» кампанію, намагаються якомога більше «насолити» опоненту основного кандидата.

Крім того, на користь основного кандидата працюють технічні кандидати завдяки збільшенню представництва в дільничних виборчих комісіях «потрібних людей» основних кандидатів. Адже кожен кандидат має право виставити своїх представників для формування ДВК, яке відбувається шляхом жеребкування.

Також існує імовірність збільшення кількості своїх довірених осіб та спостерігачів. Кожен кандидат, згідно з законодавством, має право реєструвати довірених осіб та офіційних спостерігачів. Водночас на засіданні окружної та дільничних виборчих комісій має право бути присутній лише один представник кандидата. Таким чином робиться збільшення присутності «потрібних людей» на дільницях особливо в день виборів і підрахунку голосів. Саме офіційні спостерігачі, крім того, що мають право спостерігати за виборчим процесом, можуть писати скарги, складати акти про порушення тощо.

Отже, виборча кампанія у 205-му окрузі демонструє, що навіть після зміни влади залишилися ті ж проблеми, що були під час попередніх виборчих кампаній. Ці вибори, імовірно, використовуються як репетиція осінніх виборів, які стануть важливим етапом у процесі стабілізації в Україні. Якщо будуть остаточно внесені зміни до Конституції України і розширені повноваження місцевих органів влади, то боротьба за депутатські мандати місцевих рад буде лише загострюватись (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: На Чернігівщині визначили керівництво ОБК, що забезпечить довибори в Раду // <http://tsn.ua/politika/na-chernigivschini-viznachili-kerivnictvo-ovk-scho-zabezpechit-dovibori-v-radu-432246.html>. – 2015. – 3.06; Проміжні вибори у 205-му окрузі у Чернігові назначили на липень // http://espresso.tv/news/2015/05/28/promizhni_vybory_u_205_omu_okruzi_u_cherni_govi_naznachily_na_lypen. – 2015. – 28.05; У штабі Березенка занепокоєні*

діями прокуратури Чернігова // http://espreso.tv/news/2015/07/09/u_shtabi_berezenka_zanepokoeyeni_diyamy_prokuratury_chernigova. – 2015. – 9.07; «Самопоміч» підтримала Володимира Зуба на виборах по 205 округу у Чернігові // http://24tv.ua/ukrayina/samopomich_pidtrimala_volodimira_zuba_na_viborah_po_205_okrugu_u_chernigovi/n585788. – 2015. – 18.06; Вибори на 205 окрузі. Корбан може сушити весла? // <http://glavcom.ua/articles/29730.html>. – 2015. – 4.06; Вибори в 205 окрузі в Чернігові під загрозою зриву // <http://9-channel.com/vibori-v-205-okruzi-v-chernigovi-pid-zagrozoju-zrivu-00089915.html>. – 2015. – 9.07; Для чого потрібні технічні кандидати на виборах у 205 окрузі // http://antikor.com.ua/articles/49415-dlja_chogo_potribni_tehnichni_kandidati_na_viborah_u_205_okruzi. – 2015. – 30.06; Томенко розчарован довыборами на 205-м окрузі // <http://hronika.info/politika/71764-tomenko-razocharovan-dovyborami-na-205-m-okruze.html>. – 2015. – 19.07; Арсен Аваков проведе с рейдером Ігоря Коломойського і його головним противником по округу №205 профілактическую роботу // http://ukrrudprom.ua/news/Arsen_Avakov_s_provedet_s_reyderom_Igorya_Kolomoyskogo_i_ego_gla.html. – 2015. – 20.07).

Т. Гранчак, завідділу СІАЗ НБУВ

Збройний конфлікт у Закарпатті у версіях і коментарях

11 липня вітчизняний інформаційний простір сколихнула заява «Правого сектору» про збройний конфлікт у Закарпатті, сторонами якого виступили, з одного боку, бійці «Правого сектору», з іншого – МВС: «Сьогодні в Україні сталась надзвичайна подія, що може змінити хід історії. В Мукачевому на Закарпатті сотні ошалілих від безкарності бандитів гвалтівника та наркоторговця “регіонала” М. Ланьо – на сьогодні депутата ВР України – спробували фізично знищити бійців “Правого сектору”. В цій силовій акції взяли активну участь і бандити в міліцейських погонах, що перебувають на утриманні одіозного кума головного ворога українців – В. Медведчука.

Після запеклого бою вбито двох бійців “Правого сектору”, поранено – четверо (з них двоє важко). Забравши вбитих та поранених, підрозділ з боєм вирвався з оточення бандитів та відійшов у гори.

На даний час по бойовій тривозі піднімають спецназ для знищення наших побратимів. Якщо це відбудеться – почнеться незворотній процес. Ми не дозволимо нікому відстрілювати наших побратимів.

Наші вимоги: негайний публічний арешт депутата Ланьо, що брав безпосередню участь у події, всіх бандитів і силовиків, що відкривали вогонь, та тих, хто віддавав наказ.

Увесь Військово-політичний рух “Правий сектор” піднято по бойовій

тривозі.

Звертаємось до українців підтримати справедливість у цей нелегкий час.

Звертаємось до побратимів по зброї стати для нас надійною опорою у боротьбі з бандитами.

Звертаємось до Збройних сил України не брати участь у знищенні тих, хто вчора з вами був у окопах.

Смерть бандитам!

Слава Україні!» *(Правий сектор*
(<https://www.facebook.com/partyrightsector?fref=ts>). – 2015. – 11.07. – 16:51).

Згодом ЗМІ повідомили, що 11 липня вдень у Мукачевому на території комплексу «Антарес», власником якого є народний депутат М. Ланьо, і колишнього клубу «Червоний дракон» по вул. Лермонтова відбулася стрілянина з участю бійців «Правого сектору», у результаті якої постраждали 14 осіб: шість співробітників міліції, троє цивільних осіб і п'ятеро представників «Правого сектору». У мережі Інтернет з'явилися відео інциденту, зняті свідками події та зафіксовані відеокамерами спостереження.

За інформацією прес-секретаря СБУ О. Гітлянської, силовими структурами створено оперативний штаб щодо запобігання злочинним діям озброєних осіб у Мукачевому.

Бійці ПС, відступивши, відмовились на вимогу правоохоронних органів скласти зброю й здатися.

Згодом з'явилася заява ПС, у якій «Правий сектор» висунув вимогу відставки міністра МВС А. Авакова та арешту винних, на думку «Правого сектору», в інциденті М. Ланьо і В. Медведчука.

У заяві також наголошується: «Усвідомлюючи всю небезпеку для існування держави та можливі наслідки ситуації в м. Мукачевому на Закарпатті, не бажаючи знищення України як державного утворення, що намагаються зробити як зовнішні вороги, так і внутрішні,

Провід ВПР «Правий сектор» вирішив:

– для недопущення кровопролиття терміново до місця подій виїхати провіднику ПС Дмитру Ярошу, командирі ДУК «ПС» Андрію Стемпіцькому та керівнику партії Андрію Тарасенку для сприяння забезпеченню проведення об'єктивного та неупередженого розслідування подій, що відбулися у м. Мукачевому 11.07.2015 р., оскільки ми переконані, що наші побратими діяли в рамках необхідної оборони» *(Правий сектор*
(<https://www.facebook.com/partyrightsector?fref=ts>). – 2015. – 11.07. – 6:42).

Разом з тим Генпрокурор В. Шокін для розслідування подій у Мукачевому створив спільну слідчо-оперативну групу з працівників центральних органів Генпрокуратури, СБУ і МВС, яка вже проводить необхідні слідчі дії. Кримінальне провадження за фактом перестрілки передано для подальшого розслідування та прийнято до провадження. Перебіг розслідування кримінального провадження перебуває під особистим контролем Генпрокурора.

Генеральна прокуратура викликала на допит М. Ланьо і В. Балогу в справі про перестрілку в Мукачевому. Про це 13 липня у Twitter повідомив міністр внутрішніх справ А. Аваков: «Мукачево. ГПУ веде допит депутата Ланьо.

Наступний Балоба».

Про відсторонення від здійснення посадових обов'язків когось з керівників МВС, митниці й прикордонної служби Закарпаття, які не зуміли або не схотіли запобігти ситуації, протягом 11–12 липня жодних рішень не ухвалювалося. Лише 13 липня з'явилося повідомлення Прем'єр-міністра А. Яценюка про доручення голові ДФС звільнити всіх працівників Закарпатської митниці – від начальника до рядового працівника. Для забезпечення роботи митниці направити в область співробітників з інших регіонів. Також А. Яценюк зазначив, що глава МВС А. Аваков має провести розслідування фактів контрабанди та зловживань на Закарпатській митниці та за його результатами порушити кримінальні провадження.

Разом з тим 12 липня директор департаменту комунікації МВС України А. Шевченко щодо подій у Мукачевому заявив: «За даними МВС, під час конфлікту в Мукачевому першими зброю на ураження застосували саме ті бійці “Правого сектору”, які зафіксовані на відео: вони стріляли в цивільну особу, чиє тіло потім вантажили у свій автомобіль.

Тільки після цього зведений загін міліції прибув за викликом на місце події. У його складі були правоохоронці, які мали досвід бойових дій під час проведення АТО на Донбасі, зокрема міліціонери брали участь в обороні Дебальцевого та виході з міста взимку 2015 р. Міліціонери в повній відповідності до закону були змушені вступити у збройне протистояння з нападниками, які загрожували безпеці громадян».

Водночас під Мукачеве було направлено додаткові групи спецназу. Про це 12 липня повідомив кореспондент Еспресо.TV А. Борковський. Повідомлялось також, що в с. Межиброди місцеві жителі зафіксували рух колони бронетехніки й машин з військовими, які прямували в бік Мукачевого. Відео, як колона військової техніки рухається в Мукачеве, зняте очевидцями, опублікувало «Громадське ТБ». На відео близько 12 од. бронетехніки рухається в бік Мукачевого біля с. Межиброди (*Espresso.tv* (http://espresso.tv/news/2015/07/12/pid_mukacheve_styaguyut_specnaz). – 2015. – 12.07).

У свою чергу спікер ДУК «Правий сектор» А. Шараскін заявив про те, що в район Мукачевого прибула колона важкої техніки. «З самого ранку пройшла колона важкої техніки – з БТР, “кугуаром” і вантажівками, повними людей в камуфляжах і балаклавах. Їх спробували заблокувати в районі Стрия. Вони одразу розсипалися і зайняли бойовий стрій. Було прийнято рішення не вступати в бій і виконати наказ лідера (Д. Яроша. – Прим. авт.), щоб не допустити провокацій і кровопролиття. Після чого вони вирушили далі. Ця велика колона, навіть з бензовозами і водовозами, вже в районі Мукачевого», – сказав він. «Правий сектор» звернувся до військових, закликаючи не виконувати злочинних наказів.

12 липня до Мукачевого прибули представники моніторингової місії ОБСЄ в складі Д. Гаговича (Чорногорія), Д. Цветича (Сербія) та перекладача А. Козака. У планах спостерігачів ОБСЄ поспілкуватися з місцевим населенням,

політиками та громадськими активістами. Згодом вони передадуть усі дані в Київ.

Реагуючи на ситуацію, 13 липня Президент провів засідання Воєнного кабінету Ради національної безпеки і оборони, на якому, як ідеться на офіційному сайті глави держави, серед іншого, «обговорювалася ситуація, що склалася у зв'язку з бандитськими діями в Мукачевому».

Як зазначається в повідомленні, «Президент наголосив на тому, що під час війни намагання дестабілізувати ситуацію є потужним ударом по обороні країни, обороноздатності держави, і влада цього не допустить». «Це дискредитація справжніх патріотів України. Жодна політична сила не повинна і не буде мати жодних озброєних осередків. Жодна політична організація не має права обзаводитися банальними кримінальними угрупованнями», – заявив Президент. Глава держави підкреслив, що МВС, СБУ та інші правоохоронні органи мають виконати свій обов'язок і «роззброїти всі незаконні збройні формування».

Водночас 17 липня П. Порошенко підписав 12 розпоряджень про звільнення від тимчасового виконання обов'язків голів райдержадміністрацій Закарпатської області. Керівника ще одного, 13-го, району області ще не було призначено.

Зі свого боку Голова Верховної Ради України В. Гройсман доручив першому заступнику Голови Верховної Ради А. Парубію опрацювати питання щодо створення тимчасових слідчих комісій стосовно ситуації в Мукачевому та подій під час Майдану у 2013–2014 рр.

Тим часом у Києві та ряді обласних центрів України – Харкові, Запоріжжі, Дніпропетровську, Полтаві, Херсоні, Тернополі, Львові, Одесі, Черкасах, Сумах та ін. – на заклик «Правого сектору» пройшли акції протесту. Активісти, що взяли участь в акції в Києві під будівлею Адміністрації Президента, оголосили про скликання віче на київському Майдані в неділю, 19 липня. Про це заявив на імпровізованому мітингу під АП один з активістів Д. Павліченко, передає кореспондент УНН. «Ми на неділю, 19 липня, скликаємо віче на Майдан у Києві на 12:00 і закликаємо підтягуватися на віче усіх небайдужих громадян України. Брати квитки і вирушати на Київ. Ми маємо зараз почати формування органів влади. Почнемо з формування громадського суду», – сказав громадський активіст Д. Павліченко.

Своєю чергою у ПС анонсували проведення 21 липня надзвичайного з'їзду та народного віча «Геть владу зрадників!». Причинами мітингу військово-політичний рух називає «ганебні домовленості з терористами і репресії проти націоналістів, які прагнуть навести лад у державі».

Крім того, у «Правому секторі» зазначили, що «система потребує революційних змін – і правил функціонування, і функціонерів, і Ідеї, в ім'я якої держава діє. І головне – волю до зміни цілої системи повинна мати більшість населення! **Інакше нічого не вийде».**

Ситуація в Мукачевому активно коментується представниками владних структур, політиками, партійними лідерами, оглядачами. Привертає увагу

амплітуда тональності коментарів: від різкого засудження дій «Правого сектору» до його беззастережної підтримки.

Прогнозовано різко негативно щодо ПС прокоментував інцидент **П. Порошенко**, який відреагував на ситуацію ледь не першим. Заява Президента в мережі Facebook з'явилася раніше заяви ПС: «Доручив правоохоронним органам розбродити і затримати злочинців, які вчинили стрілянину і вбили мирних мешканців Мукачєвого. Держава повинна дати рішучу відсіч всім проявам бандитизму!» (*Петро Порошенко* (<https://www.facebook.com/peuroporoshenko?fref=ts>). – 2015. – 11.07. – 16:29).

Так само в заявах і коментарях очільника МВС **А. Авакова** йдеться про «блокування, розброєння і затримання банди, яка здійснила напад на цивільний об'єкт в Мукачєвому». Під «бандою» розуміються представники «Правого сектору» (*Arsen Avakov* (<https://www.facebook.com/arsen.avakov.1?fref=ts>). – 2015. – 11.07. – 16:33).

У подібному ключі, називаючи представників «Правого сектору» «бойовиками», прокоментував події в Мукачєвому лідер фракції Блоку Петра Порошенка в парламенті **Ю. Луценко**, який заявив: «Події в Мукачєвому стали точкою зіткнення двох злякисних явищ: незаконних формувань бойовиків і укоріненої мафії. Ніякий патріотизм не може виправдати наявність озброєних до зубів людей за 1600 км від фронту. Злочинність не має партійного забарвлення. Також ніякі слова про стабільність не повинні підмінити боротьбу з організованими контрабандистами і наркодилерами, які відкрито співпрацюють із силовиками і владою на місцях» (*ГОРДОН* (<http://gordonua.com/news/politics/Lucenko-V-Mukachevo-nezakonnue-formirovaniya-boevikov-stolknulis-s-mafiey-89189.html>). – 2015. – 12.07).

Народний депутат від «Народного фронту», радник глави МВС **А. Геращенко** висловлюється більш стримано. У його заяві йдеться про «групу озброєних осіб, що вчинили перестрілку в Мукачєвому» або «групу озброєних нападників», яка «приїхала на об'єкт, що мав відношення до народного депутата України, який має за плечима сумний досвід 1990-х років, Михайла Ланьо» (*Anton Gerashchenko* (<https://www.facebook.com/anton.gerashchenko.7?fref=ts>). – 2015. – 11.07. – 17:08). Також наголошується на необхідності проведення всебічного об'єктивного розслідування із з'ясуванням ролі В. Балогі та М. Ланьо.

Народний депутат від фракції Блоку Петра Порошенка **М. Найєм**, який вирушив до Мукачєвого, утримуючись від будь-яких оцінок і визначень, з місця подій прокоментував ситуацію так: «Про контрабанду в Закарпатській області. Основний продукт нелегального експорту – сигарети. Возять найдешевші, в Німеччину та Італію. Прибутковість зашкалює. Наприклад, фура сигарет, що виїхала з України і доїхати до Італії, приносить 470 тис. євро. Це чистими, тобто за вирахуванням хабарів на всіх митницях. У тиждень через “зеленку” виїжджає від трьох до п'яти фур.

За інформацією місцевих жителів, до контрабанди сигарет в області причетні всі сторони сьогоdnішнього конфлікту. Одні займалися організацією, інші знімали данину за дах, треті – забезпечували дах. Причиною збройного

протистояння стало банальне небажання однієї зі сторін платити данину.

У будь-якому випадку, все це не виправдовує використання “Правим сектором” великокаліберної зброї на мирній території. Розслідувати доведеться все. Очевидно, про все було б правильно розпитати у М. Ланьо, В. Балоги, місцевої митниці та СБУ.

Д. Ярошу та його підлеглим краще докладно і в деталях розповісти, з ким саме вони “боролися проти контрабанди”, хто конкретно й через які прикордонні пункти вивозив вантажі. В іншому випадку, це означає, що вони знали, але мовчали; боролися, але домовлялися; не домовилися, вирішили стріляти. За всіма формальними ознаками це називається співучасть у злочині» (*Mustafa Nayyem* (https://www.facebook.com/Mustafanayyem?fref=tl_fr_box&pnref=lhc.friends). – 12.07).

Короткий коментар «Цензор.Нет» щодо подій у Мукачевому дав глава СБУ **В. Грицак**: «Є незаперечний факт, на який держава зобов’язана відреагувати насамперед, – загинули люди, є поранені. Необхідно не допустити подальшого кровопролиття, не допустити жертв. Це найважливіше. Ми в постійному зв’язку з керівництвом ПС, ситуація стабільна. Вирішувати проблему необхідно з урахуванням позиції всіх сторін. Продовження бойових дій ми не допустимо.

Далі. Необхідно максимально прозоре розслідування, за участі громадськості, народних депутатів, щоб встановити всі деталі та обставини, через які був відкритий вогонь і загинули люди». Засуджуючи ситуацію загалом, жодних обвинувачень коментар не містить.

Висловився й экс-очільник СБУ **В. Наливайченко**. На його переконання, ситуація в Мукачевому є наслідком «бездіяльності влади у розв’язанні нагальних проблем людей, імітації боротьби з корупцією та невирішеності питань добровольчих батальйонів». Про це йдеться в його заяві, оприлюдненій М. Лубківським у Facebook. «Неприпустимим є підганяти ситуацію під лекала Януковича – Якименка, визнаючи патріотів терористами, розгортаючи проти них антитерористичну операцію. Влада має негайно надати результати розслідування протиправної діяльності депутатів, місцевої влади та їхніх “патронів” у Києві», – зазначає В. Наливайченко.

Він закликав «негайно провести спеціальне засідання Верховної Ради України та прийняти рішення про позбавлення депутатської недоторканності депутатів, щодо яких є підозри в здійсненні злочинної діяльності, зокрема “кришуванні” злочинності в регіоні. Це гарантія, яка дасть можливість провести об’єктивне розслідування та притягнути винних, хто б це не був, до відповідальності».

Також політик вважає, що необхідно дати можливість проводу стабілізувати ситуацію в «Правому секторі» під відповідні гарантії Верховної Ради України та за результатами розслідування (*Markian Lubkivskyi* (<https://www.facebook.com/markian.lubkivskyi?fref=nf>). – 2015. – 12.07).

Зі свого боку экс-заступник голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації, народний депутат Верховної Ради, один з ініціаторів створення партії «УКРОП» **Б. Філатов** висловив рішучу підтримку «Правому сектору».

11 липня на своїй сторінці в мережі Facebook політик написав: «Не питаєте, що відбувається в Мукачевому. Я не знаю. Але що б не відбувалось, я завжди за Д. Яроша»
(Borys Filatov
(<https://www.facebook.com/profile.php?id=100002157183088&fref=ts>). – 2015. – 11.07).

Згодом Б. Філатов у себе на сторінці розмістив заяву з приводу подій у Закарпатті **Українського об'єднання патріотів «Укруп»**: «З приводу ситуації на Закарпатті.

Події в Мукачевому, у будь-якому випадку, є неприйнятними з точки зору спільної мети всіх українців – розбудови європейської, правової та безпечної держави. Саме тому вони потребують абсолютно незалежного та неупередженого розслідування.

За півтора року після Майдану післяреволюційна влада не спромоглася змінити старі корумповані кадри на кордоні та в правоохоронних органах не лише на Закарпатті, а й по всій країні. Місцеві мафії залишилися безкарними, а тому зухвалими.

Відповідальність за мукачівські події лежить не стільки на місцевих патріотах, які зіштовхнулися з бандугрупованнями, скільки на керівництві держави. Саме воно сьогодні йде на змову з уламками режиму В. Януковича та найодіознішими персонажами його оточення, деякі з яких пов'язані з відвертими кремлівськими агентами впливу.

Ми наголошуємо на тому, що саме бездіяльність влади штовхає людей до відновлення справедливості власними руками.

Ми також попереджаємо владу про небезпеку використання мукачівських подій для організації чергових переслідувань добровольців та спроб роззброєння їхніх підрозділів, яких ця влада боїться більше, ніж російських агресорів та окупантів.

Українське об'єднання патріотів «УКРОП» упевнене, що громадянське суспільство проконтролює хід розслідування та не дасть справжнім винуватцям цих подій втекти від відповідальності – де б вони не перебували, і ким би не прикривалися.

Ми відряджаємо нашого спеціального представника з числа членів міжфракційного об'єднання «Укруп» у Верховній Раді до Закарпаття для того, щоби інтереси місцевих патріотів були належним чином захищені від можливого мафіозного тиску, а українська громадськість отримала вичерпну та неупереджену інформацію про справжні причини та наслідки мукачівських подій»

(Borys Filatov
(<https://www.facebook.com/profile.php?id=100002157183088&fref=ts>). – 2015. – 12.07).

Фракція **Об'єднання «Самопоміч»** в особі голови фракції О. Березюка заявила, що мукачівські події показали неспроможність усіх органів правопорядку. «Ми вимагаємо звільнення Генпрокурора, міністра МВС та голови СБУ. Тому що це є центральна вертикаль влади, яка має зупинити сепаратистські та контрабандистські діяння в усіх регіонах країни», – заявив О. Березюк (*Об'єднання «Самопоміч»* (<http://samopomich.ua/uk-samopomich->

vymahaje-zvilnennya-kerivnykiv-vsih-sylovyh-vidomstv). – 2015. – 13.07).

Критичним як щодо дій влади, так і стосовно добровольчих батальйонів загалом виявилася заява у зв'язку з мукачівським інцидентом партії **«Опозиційний блок»**. Зокрема, у заяві наголошується, що у зв'язку з подіями 11 липня в Мукачевому Верховну Раду України необхідно переобрати. «Нинішня коаліція і парламент показали свою неспроможність. Коаліція війни має бути розпущена. Верховна Рада повинна бути переобрана», – ідеться в заяві партії.

У партії зазначають, що в Україні «немає монополії держави на застосування сили і правоохоронну діяльність». «Воєнізовані структури з невизначеним статусом та наявним в надлишку важким озброєнням влаштовують розбірки навіть не в прифронтовому, а в мирному місті на заході країни...» – заявляють в Опозиційному блоці (*Radio «Свобода»* (<http://www.radiosvoboda.org/content/news/27123335.html>). – 2015. – 12.07).

Водночас про повну підтримку «Правого сектору» ідеться в офіційній заяві ГО **«Українська спілка “Автомайдан”**» щодо подій у Мукачевому, оприлюдненій на своїй сторінці в соцмережах керівником ГО «Автомайдан-Тернопіль» Д. Гайдуцьким. У заяві наголошується: «Ми, активісти ГС “Українська спілка “Автомайдан” у складі: Автомайдан Житомира, Автомайдан Тернополя, Автомайдан Вінничини, Автомайдан Чернівців, Автомайдан Львів-оновлений, Автомайдан Рівне офіційно висловлюємо повну підтримку патріотам з “Правого сектору”».

Ми вимагаємо від гаранта Конституції Президента України П. О. Порошенка негайно втрутитись у цей конфлікт. Звільнити все керівництво Закарпатської МВС. Негайно подати подання у ВР про зняття депутатської недоторканності та заарештувати М. Ланьо. Звільнити міністра МВС А. Авакова із займаної посади. Гарантувати повну недоторканність бійцям “Правого сектору” на час розслідування даного інциденту!!! В іншому випадку, ми розцінюватимемо цей інцидент терактом ментовсько-криміналітетних угруповань проти українського народу, а осіб, які будуть протистояти нам та нашим патріотам зі зброєю в руках, терористами!» (*Topnews* (<http://www.topnews.in.ua/ukraine/1609-official-statement-by-qq-ukrainian-union-avtomaydan-qabout-events-in-mukachevo.html>). – 2015. – 13.07).

Що ж до самих добровольчих військових формувань, то їхні позиції щодо мукачівських подій розділилися. Зокрема, у «Донбасі» висловлюють підтримку «Правому сектору», а бійці «Азова» дистанціювалися від конфлікту в Закарпатті. «Події в Мукачевому не можна розглядати у відриві від політичної та військової ситуації, що склалася в Україні», – ідеться в заяві батальйону спецпризначення **«Донбас»**.

У заяві озвучені причини, які, на думку батальйону, призвели до ситуації в Мукачевому. «Зараз держава не виконує своїх функцій по боротьбі з корупцією та забезпечення захисту і правосуддя для кожного. І в цьому ми бачимо основну причину подій у Мукачевому, в області, де контрабанда і знищення лісів стали лихом національного масштабу і джерелом збагачення кримінальних угруповань, які живлять систему тотальної корупції в Україні», –

ідеться в заяві.

«Донбас» критикує владу України за неефективну діяльність. «Імітація процесу реформ. Імітація боротьби з корупцією. Зміцнення системи кругової поруки та безкарності. Параліч правоохоронної та судової системи. Блокування процесу розслідування військових злочинів. Блокування процесу розслідування злочинів проти Майдану. Триваючий процес умиротворення агресора. Неєфективна робота української дипломатії з організації міжнародної допомоги Україні. Кампанія дискредитації добровольчого руху, що ведеться всередині України», – ідеться в заяві.

При цьому батальйон «Донбас» закликає до негайного припинення всіх спроб розв'язати ситуацію в Мукачевому силовим шляхом (*Подробности* (<http://podrobnosti.ua/2046498-batalon-donbass-obvinil-vlasti-ukrainy-v-situatsii-v-mukachevo.html>)). – 2015. – 12.07).

Командир батальйону, народний депутат Верховної Ради від Об'єднання «Самопоміч» **С. Семенченко** в інтерв'ю каналу «24» 12 липня висловив переконання, що «з цим (ситуацією в Мукачевому. – Прим. авт.) слід розбиратися й припинити кампанію щодо цькування “Правого сектору”. Цей конфлікт, який виглядає, як з'ясування стосунків на місцевому рівні, відображає ширше протистояння між групою, яка породжена Майданом, та особами, які представляють традиційну владу. Остання група зацікавлена у збереженні корупції і повної безвідповідальності та кругової поруки. Суддями в цьому конфлікті може виступати лише суспільство. Чим швидше ми зрозуміємо, що сталося, не з допомогою міліції чи прокуратури, до якої немає довіри, а разом з депутатами та журналістами і громадськими активістами створимо відповідну комісію, яка має дати чітку відповідь, що там сталося.

Але я не вірю у комісію в стінах Верховної Ради, я маю на увазі створення громадської комісії.

Будь-які силові методи зі сторони правоохоронців можна розцінювати як злочин проти народу України. Я не рекомендую новому голові СБУ починати службу з таких подій.

У Верховній Раді зареєстровані постанови про зняття В. Шокіна та А. Авакова, але ми маємо поміняти не прізвища, а саму систему. Ми будемо підтримувати усі зміни, які спрямовані на перезавантаження системи» (*Канал «24»*

(http://24tv.ua/aktualne_intervyu/ya_ne_rekomenduyu_sbu_siloyu_virishuvati_konflikt_u_mukachevomu_semenchenko/n592735)). – 2015. – 12.07).

Що ж до «Азова», то в його заяві на офіційній сторінці полку «**Азов**» у мережі «ВКонтакте» з приводу подій у Закарпатті йдеться про неприпустимість внутрішнього протистояння в Україні та необхідність об'єктивного розслідування подій у Мукачевому. «Збройна конфронтація на Закарпатті, що призвела до крові та загибелі кількох людей, спровокована протистоянням кримінальних угруповань, очолюваних народними депутатами України М. Ланьо та В. Балогою. Дуже прикро, що в конфлікт за право “кришувати” контрабанду в регіоні виявилися втягнутими українські патріоти», – ідеться в заяві.

В «Азові» підтримали незадоволення ситуацією в країні, однак наголосили на неприпустимості внутрішнього протистояння в Україні. «Українське суспільство має бути мобілізованим і консолідованим і протидіяти всіма силами відкриттю вторинних фронтів всередині країни. За це відповідальність лежить як на владі, так і на патріотичній громадськості», – додали в «Азові» (Канал «24» (http://24tv.ua/news/showNews.do?azov_distantsiyuvavsvya_vid_storin_konfliktu_v_mukachevomu&objectId=592576&tag=ukrayina). – 2015. – 12.07).

Прокоментували інцидент і згадувані у зв'язку із ситуацією народний депутат Верховної Ради М. Ланьо та экс-нардеп В. Балоба.

Так, **М. Ланьо** в коментарі телеканалу «112 Україна» повідомив, що до нього на зустріч прибули представники «Правого сектору» на чолі з командиром Закарпатського підрозділу.

«Командир батальйону та його помічник зайшли до мене в кабінет, всього чотири машини приїхали. Вони сказали, що їм потрібно для бійців АТО, щоб я допоміг влаштувати в санаторій. Я сказав, що будемо допомагати. У нас була нормальна розмова, і раптом ми почули постріл. Зайшов мій помічник і сказав, що у дворі застрелили якогось хлопця. Я запитав у командира, що там сталося, а він відповів: “Я ж вам казав, що люди, які приходять, трохи контужені”. Я вийшов разом з ним, вони забрали тіло і поклали в багажник, а потім повернулися на територію», – повідомив М. Ланьо.

Нардеп зазначив, що з його боку провокацій не було. «Ніхто з моїх людей не провокував, я не знаю, хто там не стримався з “Правого сектору”. Після цього вони поїхали, і я вже чую, що була перестрілка з міліцією», – додав М. Ланьо.

На питання про причетність до інциденту экс-нардепа В. Балоби він зазначив, що В. Балоба фінансував закарпатський «Правий сектор». «Але я не можу сказати, що він до цього причетний. Я молю Бога, щоб командир не постраждав, і тоді він може підтвердити мої слова», – резюмував М. Ланьо (УНН (<http://www.unn.com.ua/ru/news/1481437-nardep-m-lano-rozpoviv-podrobitsi-strilyanini-v-mukachevomu>). – 2015. – 11.07).

Зі свого боку **В. Балоба** у відповідь на закиди щодо його можливої причетності до інциденту заявив: «З подачі “джерел” медведчуківської газети “Весті” і бідного депутата, мережею поповзли вкиди, що я зацікавлений у конфлікті в Мукачевому».

Не бачу в цьому нічого нового. Бо, по-перше, було б підозріло, якби щось відбулося на Закарпатті і при цьому ніхто не згадав про Балобу. По-друге, якби мене хвалила газета “Весті” і люди із сумнівним минулим – це означало би, що я неправильно живу. А якщо тебе намагаються очорнити покидьки, значить ти на правильному шляху.

Можу сказати одне. З учорашнього дня я роблю все можливе і неможливе, щоб повернути Мукачеве до нормального життя. Мій інтерес полягає в тому, щоб на вулицях нашого міста не стріляли» (Віктор Балоба (<https://www.facebook.com/ViktorBaloga?fref=nf>). – 2015. – 12.07).

Нагадаємо, що на початковому етапі переговори з оточеними бійцями

«Правого сектору» допомагав вести саме В. Балога.

Щодо ставлення громадськості до конфлікту в Мукачевому, то, очікувано, висловлюються думки як «за», так і «проти» дій «Правого сектору». Водночас як опоненти, так і прихильники ПС звертають увагу на відповідальність влади в ситуації, яка склалася, за гальмування реформ, неефективність боротьби з корупцією, нездатність забезпечити справедливе судочинство. Наголошується й на тому, що регіон до останнього часу займав помітне місце в планах сепаратистів (*детальніше про цей аспект див.: Рудь І. Закарпаття в контексті загроз територіальній цілісності України // Резонанс. – 2015. – 9.07. – № 49. – С. 5–11*).

Зокрема, на сайті «Диванної сотні» та на сторінці в мережі Facebook «Аналітичної сотні» було розміщено інформацію про те, що вже нині на Закарпатті разом з міліцією діють озброєні «ополченці». Ситуація порівнюється з тим, як розгорталися події на Донбасі: «Завдяки вчорашній перестрілці (11 липня. – Прим. авт.) ви побачили озброєних “ополченців” передчасно. Вони повинні були з’явитися тільки після проголошення Закарпатської народної республіки.

Влада говорить про “правосеків”, але мовчить про цих “ополченців”, а отже, вони під дахом української влади – точно так само було на Донбасі. Українські чиновники і силовики допомагали “ополченцям” всім, чим могли, і оберігали як могли. Тут я бачу те, що вже бачив на Донбасі. Навіть сценарій міняти не стали – “ополченці” проти “правосеків» (*Диванная сотня (http://divannaya-sotnya.com.ua/COP_Control/miliciya-i-vooruzhennye-titushki-opolchency-v-mukachevo-foto-video.html). – 2015. – 12.07*).

У коментарях під відповідними статтями за 11 липня сайту Mukachevo.net, серед іншого, згадується і так звана ДНР. Зокрема, висловлюється думка, що саме час вийти на прес-конференцію лідерам ЛНР/ДНР і оголосити, що «республіки» пропонують допомогу Україні в придушенні «бандитського угруповання» в Мукачевому, оскільки у «військових Донбасу» є багатий досвід з протидії «терористичним бандформуванням, яких озброїли люди, які вчинили держпереворот».

Примітно у зв’язку з цим, що уповноважений МЗС РФ з питань прав людини, демократії та верховенства права К. Долгов написав у Twitter: «“Правий сектор” знову показав бандитське обличчя в Мукачевому. У Києві ніяк не хочуть порвати з неонацистами. Намагаються приглушити. Потім буде пізно» (*ТСН (http://ru.tsn.ua/svit/u-lavrova-vyzyvayusche-prokommentirovali-sobytiya-v-mukachevo-450255.html). – 2015. – 11.07*).

З іншого боку, російське аналітичне видання Slon.ru висловило припущення, що «Правий сектор» – «таємні агенти» Кремля, а ситуація в Мукачевому – спроба організувати «другий фронт» на Заході України (*Slon.ru (https://slon.ru/posts/53957). – 2015. – 13.07*).

Такі заяви та конспірологічні теорії, з одного боку, свідчать на користь зацікавленості російської сторони в дестабілізації ситуації в Закарпатті, з іншого – дають вітчизняній владі додатковий привід для звинувачень ПС уже не лише в незаконному застосуванні зброї, а й в «ударі по обороні країни» та

«обороздатності держави».

Про те, що події в Мукачевому можуть розглядатися владою саме в такому контексті, свідчить як заява Президента, зроблена ним на Воєнному кабінеті РНБО 13 липня, так і коментарі експертів, зокрема А. Золотарьова та В. Фесенка, у яких недвозначно ідеться про те, що право на застосування сили повинна мати лише держава, а заява ПС про можливий опір з їхнього боку у випадку спроб роззброєння – зрада.

Так, В. Фесенко, коментар якого з'явився вже 14 липня, охарактеризував ситуацію як «розборки кримінальних конкурентів», учасником яких став «Правий сектор». Політолог зазначив, що довіряє інформації про те, що «Правий сектор» курирував потоки контрабанди в Закарпатті, і додав, що «влаштувати стрілянину по представникам держави – значить, воювати зі своєю країною, коли незакінчена війна». Показово при цьому, що В. Фесенко не розглядає питання причин відкриття вогню – ідеться про сам факт стрілянини по представникам держави як злочин. «Потрібно заборонити існування воєнізованих загонів. Тільки держава має право на використання легітимного насильства», – вважає експерт. Він називає єдиним вірним рішенням проведення спецоперації: «І правильно, що держава почала захищатися. Проведення спецоперації – єдине вірне рішення».

На його думку, «Правий сектор» не готовий до протистояння з владою й можливий спротив з його боку називає зрадою: «Війна зі своєю країною в умовах війни – зрада. Якщо ПС почне зараз скидати владу – вони стануть пособниками Росії».

При цьому варто враховувати і аргументи про те, що право на застосування примусу державою має застосовуватись рівно до всіх громадян. У випадку, якщо держава починає застосовувати право примусу вибірково, вона перестає бути державою в класичному розумінні цього поняття, перетворюючись на систему захисту інтересів певного кола осіб. У таких умовах неминує інша частина суспільства намагатиметься захистити себе самотужки. Свідченням справедливості цієї тези стали події Майдану, намагання розігнати який владою В. Януковича спричинило лише більшу самоорганізацію громадськості і, власне, стало підґрунтям для політичного піднесення «Правого сектору», з одного боку, і втечі колишнього очільника держави – з іншого.

Варто також брати до уваги, що не все вище керівництво держави схильне кваліфікувати дії «Правого сектору» в Закарпатті як «тероризм» і «бандитизм». Зокрема, Прем'єр-міністр А. Яценюк назвав обґрунтованими претензії «Правого сектору» до міліції та заявив, що конфлікт у Мукачевому викликаний корупцією та контрабандою. Про це він повідомив в інтерв'ю виданню The Associated Press. «Справа не в “Правому секторі”. Справа в корупції, контрабанді та зброї на вулицях. Вони (міліція) підтримували контрабандистів і контрабанду, і всі будуть притягнуті до відповідальності за злочини, які були скоєні», – заявив А. Яценюк.

Як громадськість, так і політики й експерти на разі називають різні причини, що призвели до інциденту.

По-перше, ідеться про відсутність контролю за зброєю через

функціонування добровольчих батальйонів, які є слабо керованими. Прихильники цієї версії підкреслюють небезпеку існування таких збройних утворень і наголошують, що збереження існуючої ситуації призводитиме в перспективі до росту злочинів і злочинності. Відповідно до цієї версії, винним є «Правий сектор», який ініціював стрілянину в мирному місті.

По-друге, не виключається можливість переділу сфер впливу й контролю над контрабандними потоками в регіоні між М. Леньо, який має підтримку з боку місцевих підрозділів МВС, і В. Балогою, який пов'язаний із «Правим сектором». Прихильники цієї версії звинувачують у збройному зіткненні обидві сторони, слушно зазначаючи, що в цьому випадку всі винні, незалежно від того, до якої сторони конфлікту вони належать, мають понести заслужене покарання.

По-третє, висловлюється припущення стосовно того, що «Правий сектор» у цьому випадку є жертвою таємних домовленостей, які існують між нинішньою владою та представниками влади колишньої. Мовляв, саме такі домовленості та угоди дають змогу колишнім «регіоналам» почуватися в нових умовах цілком безпечно й продовжувати порушувати закони так само, як вони робили це за часів В. Януковича. Що ж до бійців «Правого сектору», то вони начебто намагалися припинити свавілля місцевих «хазяїв» у особі М. Леньо, що, власне й спровокувало конфлікт, до якого нібито з метою встановлення порядку та роззброєння «злочинців» було підключено підрозділи МВС. Тут винними виглядають як місцеві кримінально-бізнесові клани, так і центральна влада, у підпорядкуванні якої перебуває МВС. Застосування «Правим сектором» зброї розглядається як вимушена дія в умовах відсутності ефективних правових механізмів впливу на ситуацію.

Четверта версія пов'язана з третьою. Її суть полягає в тому, що влада послідовно здійснює наступ на добровольчі батальйони, у яких вбачає загрозу більшу, ніж «ополченці» Донбасу й колишні політичні еліти. Отже, ситуацію спровоковано внаслідок знову-таки таємних домовленостей між представниками колишньої та нинішньої влади з метою дискредитації «Правого сектору» і використання ситуації як приводу для його знищення. На користь цієї версії опосередковано свідчать як попередні дії влади щодо батальйонів «Айдар», «Торнадо», небажання ухвалити спеціальний закон про добровольчі батальйони, що ускладнює їх формалізацію в рамках існуючого правового поля, заяви Президента П. Порошенка про те, що в Україні не буде «приватних армій», так і останні коментарі А. Авакова, у яких бійці «Правого сектору», що стали учасниками інциденту в Мукачевому, одразу були названі «бандитами» й «терористами», а також було підкреслено, що «держава повинна давати найрішучішу відсіч всім проявам збройного бандитизму».

Ще одна версія, яка наразі не надто популярна, полягає в тому, що збройний конфлікт у Мукачевому спровокований «рукою Москви», яка намагається «розхитати» ситуацію в Закарпатті.

Водночас усі висловлені причини можуть розглядатися як окремі аспекти або наслідки більш глибоких суперечностей. У першу чергу між рівнем розвитку й ресурсним потенціалом країни та старими методами керування нею. Ідеться про суспільний запит на оновлення механізмів керування, за якого

колишні народжені хаотичними 1990-ми роками бізнес-кримінальні схеми і відносини, що призвели до зубожіння населення й розкрадання багатства країни, будуть замінені ефективними правовими інструментами: ефективним судочинством і дією принципу «закон один для всіх». В іншому випадку неминуче формуватимуться сприятливі умови як для порушень закону й реалізації зовнішніх загроз, так і для громадського спротиву, у тому числі й неправовими методами та інструментами.

Якщо розглядати нинішню ситуацію в Закарпатті з цієї позиції, тоді, за слушним порівнянням оглядача «Хвилі» С. Швецова, «ми бачимо аналог Врадіївки літа 2013 р. у нових, змінених умовах. Те, що відбувається – це останній маркер того, що система нинішньої української влади може тепер впасти в будь-який момент. Таким же маркером була Врадіївка два роки тому. Тобто щось подібне неминуче повинно було статися. А конкретний привід не має значення».

Констатуючи, що «українська псевдоеліта, яка нічому не навчилася після Майдану, привела систему в остаточний занепад», С. Швецов серед характерних ознак ситуації, що склалася, називає, зокрема, такі:

1. Держава втратила монополію на насильство. Неабиякою мірою цьому сприяла позиція влади – «ні миру, ні війни» з РФ. У підсумку, з одного боку, відбувається мобілізація неоднорідної за своєю якістю протестної частини українського суспільства (у тому числі й збройна), з іншого – наявна неспроможність і, головне, небажання «старих» силових структур боротися за збереження нинішньої влади (у тому числі й тому, що значна частина силовиків не впевнена в перспективах власного збагачення в майбутньому). Що ж до «нових» силових структур, то їх створення відбувається надто повільно, а мета й інтереси можуть не збігатися з інтересами «української псевдоеліти».

2. Держава втратила право на арбітраж. Тотальна корумпованість усіх судів, прокуратур, МВС призвела до того, що звичайний громадянин починає шукати правди або у «робін гудів», або сподіваючись на власні сили. Рано чи пізно це неминуче призводить до силового протистояння.

Крім того, нинішній українській владі дедалі складніше виступати арбітром у суперечностях між впливовими фінансово-промисловими групами: постійне скорочення ресурсів у країні руйнуватиме всі досягнуті раніше компроміси й домовленості.

3. Держава не в змозі здійснювати управління. Ні на законодавчому рівні, ні на рівні виконання рішень. Процес скорочення ресурсів потребує реформування системи держави. Реальне реформування держави вступає в суперечності з особистими інтересами українських ФПГ і вищих чиновників. Законодавча влада в країні в переважній більшості – це лобійовані партії. Прихід до влади в Україні в умовах нинішнього виборчого законодавства реально реформаторських політичних суб'єктів демократичним шляхом виглядає утопічно, оскільки виборча кампанія потребує грошей, які в необхідній для такого процесу кількості є тільки в представників тих самих ФПГ і вищих чиновників, які їх обслуговують.

До цього варто додати опір сепаратистсько або проросійськи

налаштованих чиновників і законодавців.

«Повертаючись» до подій у Мукачевому, оглядач зазначає, що незалежно від того, як конкретно закінчиться «Закарпатський конфлікт», системні проблеми нікуди не зникнуть, а за умови збереження розглянутих вище характеристик тільки наростатимуть, що в перспективі небезпечно соціальним вибухом (*Хвиля* (<http://hvylya.net/analytics/politics/shest-plohih-posledstviy-dlya-ukrainyi-i-petra-poroshenko-posle-sobyitiy-v-mukachevo.html>)). – 2015. – 11.07).

Подібним чином характеризує ситуацію історик і філософ В. Савельєв, який висловлює думку, що «Мукачеве сталося тому, що воно мало статися. Якби не сталося Мукачєвого – трапився б який-небудь Жидачів. Або які-небудь Ровеньки, Сміла, Первомайськ, Коптівка. Бориспіль, зрештою...»

Зауважуючи, що «жодна революція (період суспільної турбулентності) не закінчується сама собою до тих пір, поки не вирішено основне питання, яке привело людські маси в рух», В. Савельєв звертає увагу на те, що «в Україні основне питання було (і є) не в обранні нового Президента, не в обранні нового парламенту або призначення нового МВС. Основне питання, яке привело людські маси в рух – це питання про бандитсько-міліцейське свавілля. А як це питання у нас вирішується протягом року після Майдану? Запитайте у “судді”, який “не бачить” доказів вини П. Мельника. Або у “судді”, який “бачить” докази провини цієї страшної терористки В. Заверюхи...».

Даючи оцінку ситуації в Мукачевому, В. Савельєв вважає її «об’єктивно поганою», але «закономірною»: «закон природи невблаганний: якщо Керенський не відповідає на питання, приходять Ленін і Троцький. Якщо на питання не відповідає Скоропадський – приходять Петлюра».

Що ж до шляхів вирішення конфлікту, то найбільш чітко сформулював можливі кроки редактор «Цензор.Нет», громадський активіст і військовий експерт Ю. Бутусов. На його переконання, для розв’язання проблеми Мукачєвого необхідно:

1. Зупинити військову операцію, групі ПС – здати зброю тим представникам влади, яким вони довіряють.

2. Публічний процес і розслідування трагедії. Той, з чієї вини сталася перестрілка, повинен бути притягнутий до кримінальної відповідальності. Розслідування слід доручити першому замгенпрокурора Д. Сакварелідзе.

3. Публічний процес із розслідування, хто з місцевих чиновників і депутатів причетний до контрабанди, за участі місцевої громадськості.

4. Керівництво Державної фіскальної служби та Служби безпеки в Закарпатті слід відправити у відставку негайно – контрабанда й боротьба з нею – це їхня пряма компетенція. Відповідальність лежить і на совісті цих чиновників, і вони повинні за це відповідати, не прикриваючись посадами.

5. Проведення негайної реформи в ключових сферах у прикордонних областях – насамперед створення дієздатних структур у міліції, фіскальній службі, судах, прокуратурі, спецслужбі. Скорочення чисельності та підвищення якості кадрів, поліпшення матеріальних умов. Про це треба заявити й почати робити негайно, і не тільки в Закарпатті.

6. негайно визначити статус добровольчого руху в Україні, легалізувати загони патріотів у складі структур місцевої самооборони, поставити в законні рамки питання зберігання та застосування бойової зброї.

7. Прийняти закон про легалізацію зброї для самооборони громадян (*Юрій Бутусов* <https://www.facebook.com/butusov.yuriy/posts/1017245288315767>). – 2015. – 13.07).

Щодо останніх пропозицій, то в обговореннях ситуації в мережі Facebook і під час відповідних опитувань ЗМІ висловлюються думки стосовно того, що громадяни, які обрали тяжкий вантаж виконання силової функції держави в умовах, коли держава виявилася до виконання цієї функції майже неготовою, не віддадуть її державі навіть під тиском. Особливо зважаючи на незавершеність військових дій на Сході України та недовіру до військового командування. Посилення ж тиску з боку держави може підштовхнути їх до її переформатування відповідно до нових реалій.

У таких умовах держава, по суті, має створити новий формат суспільного договору, де певна, чітко позначена частина силової функції буде повернута народу (наприклад, у вигляді закону про добровольчі військові об'єднання або про легалізацію зброї для самооборони громадян).

Зі свого боку громадяни зобов'язані свідомо та відповідально стати першими гарантами й ревнителями законів у новій країні.

Економічний ракурс

С. Кулицький, канд. екон. наук, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Проблеми розвитку українського гірничо-металургійного комплексу на сучасному етапі

(Початок. Закінчення в наступному випуску)

1. Специфіка сучасного етапу розвитку українського гірничо-металургійного комплексу

Гірничо-металургійний комплекс (ГМК) у цілому й чорна металургія, зокрема, є провідними секторами української економіки. Щоправда, з початку нинішнього століття його роль у вітчизняній економіці зменшувалась. Так, ще на початку 2000-х років українська чорна металургія за обсягами виплавленої сталі Україна посідала 7–8 місце у світі. Згодом вітчизняна чорна металургія перемістилась у світовому рейтингу виробників сталі на 9–10 місця.

А у 2014–2015 рр. потужного удару по вітчизняному ГМК завдали військово-політичний та економічний конфлікт із Росією та війна на Донбасі.

Протягом січня – липня минулого року середньомісячне виробництво сталі в Україні коливалось у межах 2,4–2,8 млн т. Однак у серпні 2014 р., тобто якраз з моменту розгортання широкомасштабної участі Росії у військових діях

на Донбасі, почалося стрімке скорочення обсягів виробництва сталі в Україні. Так, якщо в липні 2014 р. у цілому по Україні було виплавлено 2462 тис. т сталі, то в серпні того ж року – уже 1767 тис. т. Тобто лише за місяць обсяги вітчизняного виробництва сталі скоротилися на 28,2 %. У наступні місяці ситуація по суті не поліпшувалася. У результаті протягом серпня 2014 р. – березня 2015 р. щомісячне виробництво сталі в Україні коливалось у межах 1,7–1,9 млн т. Показово, що черговий мінімум виробництва сталі в Україні було зафіксовано в лютому – березні 2015 р. (відповідно 1587 тис. т і 1696 тис. т). І саме в зазначений період поточного року на Донбасі спостерігалися найактивніші бойові дії.

З укладанням угоди про нове перемир'я (Мінськ – 2) і суттєвим послабленням інтенсивності реальних бойових дій на Донбасі виробництво сталі в Україні почало зростати. У квітні 2015 р. воно зросло порівняно з березнем на 13,7 % і сягнуло 1928 тис. т, а в травні збільшилося ще на 12,9 % – до 2177 тис. т. Це – менше ніж до вторгнення російських військ на Донбас і загострення бойових дій у серпні минулого року. Однак це – найвищий показник щомісячних обсягів виробництва сталі в Україні, починаючи із серпня 2014 р. Щоправда, у червні 2015 р., за інформацією об'єднання «Металургпром», виплавка сталі в Україні скоротилася до 2004 тис. т. Значною мірою це було пов'язано з пошкодженням магістрального газопроводу, що призвело до тимчасової зупинки виробництва на маріупольських металургійних комбінатах. Утім, цей інцидент не порушив загальної тенденції до відновлення роботи вітчизняної чорної металургії.

До наведеного слід додати, що нинішній військово-політичний та економічний конфлікт із Росією став надзвичайно вагомим форс-мажорним доповненням до вже існуючих внутрішніх і зовнішніх факторів розвитку вітчизняного ГМК. Тобто специфіка нинішнього етапу розвитку українського гірничо-металургійний комплексу полягає в неординарному поєднанні ключових чинників, що визначають цей процес. Ідеться, зокрема, про яскраво виражену експортну орієнтацію українського гірничо-металургійний комплексу, його структурні особливості й потреби в модернізації на тлі військово-політичного конфлікту на Донбасі. Останній породжує в українському ГМК цілу низку додаткових проблем технологічного, логістичного та фінансово-економічного характеру.

Протягом 2000–2013 рр. в Україні залишалося, як правило, 20–25 % металопродукції, виробленої вітчизняними підприємствами. У 2014 р. з України було експортовано 79 % сталі вітчизняного виробництва. І співвідношення обсягів експорту та внутрішнього споживання сталі в Україні минулого року практично не відрізнялося від попереднього періоду, однак абсолютні обсяги споживання сталі на внутрішньому українському ринку, як і загальні обсяги національного виробництва цього товару, зменшились.

Тому яскраво виражена експортна орієнтація української чорної металургії за одночасно порівняно малих обсягів внутрішнього споживання зробило цю галузь надзвичайно вразливою до коливань кон'юнктури світового ринку. Особливо наочною ця залежність виявилася під час світової фінансово-

економічної кризи 2008–2009 рр. і призвела до скорочення обсягів виробництва залізорудної сировини (ЗРС), сталі та металопродукції в Україні. І, попри завершення означеної кризи, наприклад, попит й, особливо, ціна на сталь на світового ринку в післякризовий період уже не повернулися до рівня показників, які були напередодні кризи. У результаті, щорічне виробництво сталі в Україні у 2010–2013 рр. було в межах 32,8–35,3 млн т, тоді як до 2007 р. воно постійно зростало й сягнуло 42,8 млн т, перевищивши рівень 1992 р. Достеменно зазначимо, що обсяги виробництва сталі в Україні у 2013 р. були приблизно на рівні 2000–2001 рр., а у 2014 р. – десь на рівні 1999 р.

Україна має унікальне поєднання природних і соціально-економічних умов для розвитку гірничо-металургійний комплексу. Історично в нашій країні сформувався повний гірничо-металургійний цикл від видобутку руди до виплавки сталі, прокату й виробництва цілого ряду готових металевих виробів, існування металоємних виробництв. Причому в Україні на власній сировинно-ресурсній базі розвинулися цілі галузі, що забезпечують функціонування гірничо-металургійного циклу – коксохімія, виробництво вогнетривких матеріалів, збір й переробка металобрухту а також важке машинобудування відповідного профілю спеціалізації. А галузями-експортерами в українському ГМК нині виступають виробництво залізорудної сировини, чорних металів (чавуну, сталі, феросплавів), металевих виробів (труб та ін.) та металобрухту. При цьому, як показує вітчизняний та міжнародний досвід, інтереси експортерів тих чи тих видів продукції вітчизняного ГМК можуть не збігатися з національними економічними інтересами України. Зокрема, з позицій національних економічних інтересів України вигідніше експортувати металеві вироби з високою часткою доданої вартості (спеціальні види сталі, металеві труби тощо), а не ЗРС і, особливо, металобрухт. Утім, реальність зовнішньої торгівлі вітчизняного ГМК доволі істотно відрізняється від варіантів оптимальних для українського суспільства в цілому.

До того ж вельми розвинена структура вітчизняного ГМК поєднується з використанням у ньому доволі відсталих технологій. Зокрема, тільки Україна й Росія виробляють сталь вельми енергоємним мартенівським способом. Однак нині в Росії питома вага мартенівської сталі в сукупному національному виробництві сталі у вісім разів менша, ніж в Україні. Крім того, у 2014 р. в Україні лише 6,2 % від загального обсягу виплавленої сталі вироблялося з використанням електроплавильних технологій, тоді як у світі – чверть. Водночас, за даними Світової організації сталі, у США в 2014 р. частка електросталі у сукупних обсягах її виробництва становила 62,6 %, у ЄС у цілому – 39,0 %, в Італії – 72,5 %, у Німеччині – 30,4 %, у Польщі – 40,8 %, у Туреччині – 69,8 %. Навіть у сусідній Росії частка електросталі в сукупних обсягах її виробництва становила 30,6 %. З першої десятки найбільших виробників сталі у світі лише в Китаї частка електросталі у її сукупному виробництві була аналогічна українській – 6,1 %. Однак китайські металурги зовсім не використовували мартенівський спосіб виплавки сталі. Таким чином технологічний рівень української чорної металургії вельми невисокий.

Однак, як свідчить економічна історія, досягти усталених успіхів у

конкурентній боротьбі на світовому ринку можна лише на основі використання сучасних технологій виробництва, транспортування та збуту товарів. А це, у свою чергу, потребує фінансування відповідних інвестицій у модернізацію зазначених процесів. І тому в українського ГМК немає інших шляхів для зміцнення своїх позицій не лише на світовому, а й на внутрішньому ринку. Утім, як було показано вище, саме нинішній військово-політичний та економічний конфлікт із Росією та війна на Донбасі є надзвичайно потужною перешкодою не лише на шляху модернізації, а навіть для нормального функціонування вітчизняного ГМК.

Тому наріжною для українського гірничо-металургійний комплексу в цілому, і вітчизняної чорної металургії зокрема, є проблема підтримання, а краще – посилення, своїх конкурентних позицій у світі за одночасного подолання форс-мажорних обставин, які генерує для всієї України нинішній військово-політичний конфлікт на Донбасі.

2. Кон'юнктура світового ринку сталі та залізорудної сировини

Враховуючи експортну орієнтацію українського гірничо-металургійного комплексу й, особливо чорної металургії, для адекватної оцінки його сучасного стану та перспектив розвитку слід звернутися до аналізу кон'юнктури світового ринку продукції ГМК й, насамперед, світового ринку сталі. За даними Світової організації сталі (World Steel Association) у 2013–2015 рр. на 65 країн припадало приблизно 98 % світового виробництва первинної (необробленої) сталі. Причому 49,4 % світового виробництва сталі у 2014 р. забезпечував один лише Китай (КНР). А сукупна частка 20 найбільших країн-виробників сталі у 2014 р. становила 92,7 % світового виробництва цього товару. До першої десятки виробників сталі у світі минулого року входили Китай, Японія, США, Індія, Південна Корея, Росія, Німеччина, Туреччина, Бразилія та Україна.

Водночас найбільшими за обсягами споживачами сталі у світі були Китай, Європейський Союз, США та Японія. При цьому багато країн, особливо на Близькому та Середньому Сході, у Африці, Південній та Центральній Америці або зовсім не виробляли сталевих продукції, або ж виробляли її недостатньо для повного задоволення власних потреб у цій продукції.

Таким чином, світовий ринок сталі і у сфері її виробництва, і у сфері її споживання вирізняється потужним домінуванням Китаю. При цьому частка Японії, наприклад, яка у 2014 р. посідала 2 місце у світовому рейтингу виробників сталі, становила 6,6 % від обсягів світового виробництва цього товару, США (3 місце) – 5,2 %, Індія (4 місце) – 5,2 %, Україна (10 місце) – 1,6 %, Польща й Австрія (відповідно 19 і 20 місця) – по 0,5 %. Однак вагомими обсяги сталі виплавляють у 65 країнах світу. До того ж сукупні обсяги виробництва сталі у країнах, що посідали 2–20 місця у світовому рейтингу, були співставні з обсягами виробництва сталі в Китаї. При цьому потужності з виробництва сталі у світі на нинішньому етапі завантажені не повністю.

Тому світовий ринок первинної сталі в цілому є висококонкурентним. І у випадку зростання попиту на сталь, як показує новітня історія цього світового

ринку, може бути доволі швидко задоволене за рахунок її пропозиції від тих чи тих виробників. Так, найбільшими брутто-експортерами сталі у світі (у порядку зниження їх питомої ваги) у 2014 р. були такі країни, як Китай, Японія, Південна Корея, Росія, Німеччина й Україна. Тобто йдеться про валовий експорт сталі з відповідних країн без урахування зустрічного потоку імпорту аналогічних товарів до цих країн. Тому більш об'єктивні уявлення про внесок окремих країн у світовий експорт сталі дає показник нетто-експорту (або «чистого експорту»), тобто різниці між експортом та імпортом сталі певної країни. А за обсягом нетто-експорту сталі у 2014 р. Україна посідала не сьоме (як за обсягом брутто-експорту), а четверте місце у світі, поступаючись лише Китаю, Японії та Росії. Причому нетто-експорт з України у 2014 р. був лише на 4,7 % менший, ніж з Росії.

Найбільшими нетто-імпортерами сталі у світі є США, країни Південно-Східної Азії, Близького Сходу та Північної Африки. Також значні обсяги сталі (часто, як напівфабрикат) імпортують країни-члени Європейського Союзу для їх подальшої переробки й виробництва та частково експорту більш складної та сучасної сталевих продукції (з полімерним покриттям, спеціальних видів сталі тощо). Наприклад, у 2014 р. Німеччина імпортувала 24,3 млн т сталі, Італія – 16,6 млн т, Франція – 13,4 млн т, Іспанія – 8,1 млн т, Велика Британія – 7,4 млн т. Найбільшим брутто-імпортером сталі у світі є США, значні обсяги сталі також імпортує Канада. Ці дві північноамериканські держави у 2014 р. імпортували відповідно 41,4 млн т і 10,3 млн т сталі.

Водночас, як показує підприємницька практика, у короткотерміновому плані доволі вагомих вплив коливань виробництва й споживання сталі у Китаї на кон'юнктуру світового ринку цього товару зберігається. Зокрема, за повідомленнями ЗМІ, надлишкове виробництво сталі у Китаї розцінюється більшістю фахівців як головна погроза стабільності світового ринку сталі. За перші п'ять місяців поточного року споживання прокату в цій країні скоротилося приблизно на 5 % у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, виробництво сталі поменшало на 1,6 %, але експорт додав більше 28,2 %, досягши 43,5 млн т. Внутрішні ціни на прокат у Китаї в доларовому еквіваленті опустилися до мінімальної оцінки за останні 12 років, а експортні котирування – до рівня 2005 р. При цьому, як вважають деякі експерти, змін на краще поки не видно.

Зокрема, нині в китайських містах через відсутність платоспроможного попиту залишаються пустими мільйони квартир. Тому в січні – квітні 2015 р. обсяги житлового будівництва в Китаї (за сукупною площею об'єктів, що споруджуються) скоротилися на 17,3 % порівняно з аналогічним періодом минулого року. Водночас китайські державні банки, обтяжені великими сумами проблемних кредитів, виданих свого часу в рамках програм стимулювання економіки під проекти, запущені місцевими адміністраціями. Через це вони почали проводити більш жорстку кредитну політику. У результаті обсяги фінансування реального сектору китайської економіки впали, що також призводить до зниження інвестиційної активності. Приплив грошей до реального сектору економіку сповільнився, а гроші почали активніше

надходити на фондовий ринок. Спаду або ж зниження темпів зростання зазнали всі основні галузі китайської економіки, що споживають металопродукцію: будівництво, машинобудування, виробництво споживчих товарів. У результаті попит на сталеву продукцію на внутрішньому китайському ринку зменшився. Нині керівництво КНР робить ставку на зростання прямих китайських інвестицій за кордоном з використанням переважно китайських матеріалів й устаткування. Однак ця стратегія має довгостроковий характер і поки не впливає на поточне споживання сталі в Китаї. Тому, як повідомляють деякі ЗМІ, Китайська асоціація чавуну й сталі прогнозує, що КНР у 2015 р. скоротить виплавку сталі приблизно до 807 млн т порівняно з 823 млн т вироблених минулого року. Хоча існують і більш песимістичні прогнози, згідно з якими виробництво сталі в Китаї цього року не перевищить і 800 млн т.

Проблеми зі збутом продукції вплинули й на цінову політику китайських металургів. За оцінками китайської металургійної асоціації CISA, з початку 2015 р. середній рівень цін на прокат у Китаї знизився більш ніж на 20 %. Водночас залізна руда й коксівне вугілля за станом на середину червня подешевшали лише на 10–15 % порівняно з початком січня, та й інші витрати металургів змінилися несуттєво. Тому за перші чотири місяці 2015 р. сукупний прибуток китайських сталеливарних компаній скоротився на 35,5 % порівняно з аналогічним періодом 2014 р., приблизно до 4,14 млрд дол.

Проте, як зазначають китайські фахівці, низький попит і падіння рентабельності цієї галузі самі по собі навряд чи призведуть до істотного скорочення виробництва сталі в КНР. Металургійні компанії прагнуть забезпечити максимальний рівень завантаження своїх виробничих потужностей, щоб знизити питомі постійні витрати й забезпечити регулярне надходження коштів, необхідних для обслуговування заборгованості. При цьому їхні збитки поки не настільки високі, щоб викликати масовий вихід із цього бізнесу. На початку поточного року повідомлялося про декілька банкрутств китайських металургійних компаній. Але вони так і залишилися лише окремими епізодами. Адже сталеливарні заводи, як і інші великі промислові підприємства в Китаї, можуть розраховувати на підтримку місцевих адміністрацій. Ситуація нині на китайському ринку праці вельми напружена, і місцева влада не хоче допустити значного скорочення кількості робочих місць. За необхідності, влада може використовувати фінансові й адміністративні важелі, щоб запобігти закриттю виробництв або масовому звільненню працівників. Водночас центральний уряд Китаю, який на початку року заявляло про намір різко посилити екологічні нормативи й ліквідувати металургійні підприємства, що в них не вписуються, останнім часом не виявляє особливої активності в цій сфері.

Через проблеми зі збутом на внутрішньому ринку китайські компанії посилюють свою експансію на світовому ринку. Так, у 2014 р. китайський експорт сталі побив історичний рекорд, збільшившись на 50,5 %, до 93,8 млн т. А в січні – травні 2015 р. Китай і далі нарощував поставки сталі на зовнішні ринки, збільшивши їх порівняно з аналогічним періодом минулого року на 28,2

% – до 43,5 млн т. При цьому традиційним інструментом реалізації зовнішньої експансії китайських металургів є цінова конкуренція. За повідомленнями ЗМІ, ряд провідних китайських постачальників, зокрема, корпорації Baosteel, Wuhan Steel, Shougang оголосили про зниження заводських цін на металургійну продукцію на липень поточного року. Поряд із цим на зовнішніх ринках ціна на гарячекатані рулони китайського виробництва в червні провалилися до 340–350 дол./т FOB, а китайська заготовка в Туреччині й інших країнах Близького Сходу пропонувалася по 350–370 дол./ т CFR. Цінова конкуренція китайських металургійних компаній підштовхнула до здійснення аналогічної ринкової політики й компанії з інших країн.

Аналітики наголошують, що, крім Китаю, скорочується споживання прокату й у таких країнах як Росія, Бразилія, США, на ринках нафтовидобувних держав Близького Сходу й Північної Африки. По суті, збільшення попиту на сталь спостерігається нині тільки в Південно-Східній Азії й деяких країнах Латинської Америки, але цього недостатньо, щоб компенсувати загальну депресію. З іншого боку в Китаї, Росії, Японії, Туреччині, інших країнах-експортерах утворювалися значні надлишки сталевих продукції, які на сьогодні створюють надлишок пропозиції на світовому ринку, тоді як попит на неї – обмежений. Щоправда, падіння цін на мінеральну сировину, зокрема, залізну руду й коксівне вугілля, в останні півтора-два роки виявилось більш значним, ніж здешевлення прокату. Тому металургійні компанії, як правило, не несуть серйозних збитків і зберігають свою присутність на ринку. Більше того, вони зацікавлені в максимальному завантаженні потужностей з метою зменшення питомих витрат. При цьому істотну підтримку деякі експортери отримують за рахунок низьких курсів ряду національних валют – російського рубля, гривні, ієни, турецької ліри, бразильського реала.

У свою чергу реакцією на агресивну цінову конкуренцію стали протидія з боку їх конкурентів у країнах-імпортерах антидемпінгові заходи урядів у багатьох країнах світу. Зокрема, активну роботу на цьому напрямі веде американське «сталеве лобі», що виступає за спрощення прискорення антидемпінгових розслідувань. Фактично пропонується, щоб обґрунтуванням для введення антидемпінгових і компенсаційних мит служило різке розширення поставок з якої-небудь країни або групи країн. При цьому повинна бути знята нинішня вимога, згідно з якою при подачі позову потрібно надати докази того, що імпорт завдає шкоди американським виробникам. На американський приклад орієнтуються і європейські металурги. Як заявив на конференції European Steel Day на початку червня директор регіональної асоціації Eurofer з міжнародних справ К. Ташеле, у ЄС від виникнення загрози для європейських виробників сталі до її подолання за допомогою антидемпінгових і компенсаційних мит проходить, як правило, більше ніж півтора років. Тому Eurofer звернувся до Європейської комісії з пропозицією перейняти американську практику, яка припускає більш активний підхід.

А на засіданні Комітету зі сталі ОЭСР 16 червня цього року представники American Iron & Steel Institute, Eurofer і ще восьми металургійних асоціацій, що представляють Туреччину, Бразилію, Мексику, Канаду й США, підписали

спільну заяву, у якій закликали національні уряди не визнавати Китай країною з ринковою економікою наприкінці 2016 р., як впливає з умов вступу Китаю до СОТ, прийнятих у 2001 р. Стверджується, що китайська металургійна промисловість користується державною підтримкою, субсидіями й пільгами, що й призвело до появи в цій галузі надлишкових потужностей на 425 млн т на рік, надвиробництву сталевих продукції й різкому розширенню її експорту за низькими цінами. Через це, нібито, страждають ефективні приватні компанії інших країн, які не одержують подібної допомоги від своїх урядів.

Тим часом у травні цього року в Євросоюзі були запроваджені антидемпінгові мита на електротехнічну сталь, і розпочато розслідування щодо імпорту холодного прокату з Китаю й Росії. Американські виробники заявляють про намір подати ряд позовів на імпорт товстого листа, холоднокатаних рулонів і оцинкованої сталі. Підсилюють захист внутрішнього ринку Австралія й деякі країни Південно-Східної Азії. Стрімке збільшення імпорту все більше турбує металургів у країнах Латинської Америки. Очевидно, зазначають оглядачі деяких ЗМІ, у недалекому майбутньому бар'єрів на світовому ринку сталі стане ще більше. Обмеження імпорту прокату вимагають уже майже повсюдно. Насамперед, вони будуть спрямовані проти Китаю, але й компанії інших країн-експортерів теж перебувають у зоні ризику дії антидемпінгових санкцій. При цьому введення нових обмежень буде підсилювати тиск на відносно вільних ринках. У результаті обсяг пропозиції сталі у світі продовжує зростати, а ціни на неї постійно перебувають під тиском.

Не минула загроза антидемпінгових заходів й українських металургів. Хоча, мабуть, саме нинішні міжнародні політичні відносини України наклали свій відбиток і на стан ринкових позицій вітчизняних компаній. Зокрема, як наголошували деякі вітчизняні ЗМІ, «російський ринок, незважаючи на його географічну близькість, дедалі більше втрачає свою привабливість для українських постачальників. “Метінвест”, наприклад, скоротив продаж металопрокату в Росію до 594 тис. т у першому півріччі 2014-го (з 815 тис. т у першій половині 2013 г). Частка російських клієнтів у загальній виручці компанії знизилася з 11 до 8 %. Процес згортання російських поставок триватиме, до чого призводить кілька факторів. По-перше, девальвація рубля робить поставки туди менш привабливими порівняно з іншими регіонами. По-друге, місцеві виробники активно нарощують власні потужності і заміщають імпорт з України. По-третє, їм у цьому допомагають чиновники, проводячи торгові розслідування і запроваджуючи бар'єри проти української продукції. провадження торговельних бар'єрів з боку Росії та Митного союзу очікуване за всім спектром готової металургійної продукції, включаючи лист, довгомірний прокат».

Так, на початку липня деякі вітчизняні ЗМІ повідомили, що Євразійська економічна комісія (ЄЕК) відкриває повторне антидемпінгове розслідування стосовно деяких видів сталевих труб з України. У 2011 р. за підсумками розслідування вже були встановлені антидемпінгові мита на українські обсадні труби в розмірі 18,9 % від їх митної вартості, на насосно-компресорні труби – у

розмірі 19,9 % від їх митної вартості, а на нафтопровідні, газопровідні й гарячедеформовані труби загального призначення діаметром до 820 мм у розмірах від 19,4 до 37,8 % від їх митної вартості. «Термін дії цих антидемпінгових мит минає 18 листопада 2015 р., і оскільки демпінгові поставки труб з України зберігаються, було почато повторне розслідування», – зазначається в повідомленні ЄЕК.

Демпінговий характер поставок українських труб чиновники ЄЕК, серед яких провідну роль відіграють представники Росії, обґрунтовують таким чином. «У 2012–2014 рр. середньозважена ціна на обсадні труби, увезені в Євразійського економічного співтовариства (ЄАЕС) з України, знизилася на 26,6 %, на насосно-компресорні труби – на 22,2 %, на нафтопровідні, газопровідні й гарячедеформовані труби загального призначення діаметром до 820 мм – на 31 %. При цьому ціни на українські труби були в середньому більш ніж у два рази нижче цін на труби, що поставлялися до ЄАЕС із інших країн. За попередніми даними, демпінгова маржа при поставках українських обсадних труб на ринок ЕАЭС у 2014 р. становила 29,6 %, насосно-компресорних труб – 30,6 %, нафтопровідних, газопровідних і гарячедеформованих труб загального призначення діаметром до 820 мм – 11,5 %. «Зазначені обставини, незважаючи на стабілізацію в цілому обсягів поставок зазначених видів труб з України, привели до того, що ціни на українські труби навіть із урахуванням сплати антидемпінгових мит були нижче цін на аналогічну продукцію підприємств ЄАЕС», – говориться в повідомленні Євразійської економічної комісії. Результатом триваючого демпінгу й цінового заниження, на думку євразійських (читай – російських) чиновників стало погіршення фінансових показників підприємств ЕАЭС. Тому представники Євразійської економічної комісії вважають, що «ці обставини дозволяють стверджувати, що при припиненні дії антидемпінгового заходу відносно таких видів українських сталевих труб обсяги демпінгового імпорту з України до країн ЄАЕС будуть збільшуватись, що буде заподіювати матеріальний збиток галузі економіки союзу».

При цьому чиновники ЄЕК не акцентують увагу на тому, з продукцією яких країн проводилися порівняння цін на українські труби. Нічого не говориться про порівняння витрат на транспортування українських труб і труб їхніх конкурентів на ринках Євразійського економічного співтовариства, і Росії зокрема. Не враховано також і динаміку обмінних курсів національних валют. Усе зазначене дає підстави вважати, що згадане антидемпінгове розслідування стосовно українських труб є радше складовою «гібридної війни» Росії проти України, ніж звичайним економічним конфліктом у межах традицій сучасної міжнародної торгівлі. До того ж у лютому 2015 р. ЄЕК розпочала антидемпінгове розслідування стосовно безшовних труб з нержавіючої сталі діаметром до 426 мм з України, які виготовляються методом гарячої або холодної деформації.

З іншого боку вже минулого року «завдяки нещодавньому геополітичному потеплінню відносин між Києвом і Вашингтоном, відчувається особливе ставлення до вітчизняних металургів, які вже отримали два подарунки. Це – ексклюзивний безмитний режим поставок безшовних труб у

США до 2017 р., що вигідно “Інтерпайпу”, а також зняття антидемпінгового мита на катанку в розмірі 116 %, запровадженого у 2002 р. (презент колишній “Криворіжсталі” і Єнакієвському метзаводу)». Оглядачі не виключали й деякого послаблення антидемпінгового тиску на вітчизняних металургів на американському ринку й у подальшому.

З іншого боку, споживачі сталевих продукцій в країнах-імпортерах виступають проти встановлення нових бар’єрів. Так, імовірно запровадження антидемпінгових мит на холодний прокат не схвалюють європейські автомобільні компанії. Вони не використовують цю продукцію самі, але побоюються, що подібні обмеження призведуть до зростання цін на холоднокатані рулони на регіональному ринку. Аналогічні заперечення, наприклад, висловлюють турецькі споживачі гарячого прокату.

Що ж стосується джерел для виплавки сталі, то в різних країнах світу воно здійснюється як із власної, так і з імпоротної сировини. При цьому найбільшими експортерами залізорудної сировини (ЗРС) у світі є Австралія та Бразилія, які разом забезпечують близько 70 % світового експорту цієї продукції. Наступний за вагомістю експортер ЗРС, Південна Африка, дає близько 5 % світового експорту залізної руди. У межах 1–3 % обсягів світового експорту залізної руди забезпечує кожна з таких країн, як Мавританія, Індія, Швеція, Росія, Україна й Канада. А головним імпортером ЗРС у світі є Китай, частка якого у світовому імпорті залізної руди у 2013 р. становила 61,2 %. На наступного за рангом імпортера, Японію, припадало вже 10,1 % від усього обсягу світового імпорту ЗРС, а на Південну Корею, що посідала третє місце, – 4,7 %. Саме Азія виступає головним імпортером залізної руди у світі. Весь Європейський Союз імпортував 2013 р. 157,1 млн т залізної руди, що лише на 21,2 млн т більше, ніж одна Японія. Найбільшим імпортером залізної руди в ЄС є Німеччина – 40,9 млн т, що становить 3,1 % обсягу світового імпорту цього товару (2013 р.).

Наведене свідчить, що характер функціонування та розвитку світового ринку ЗРС задається співвідношенням сил надвеликих експортерів, головно Австралії та Бразилії, та надвеликих імпортерів, насамперед Китаю. Концентрація капіталу, товарів й економічної влади на світовому ринку залізної руди значно вища, ніж на світовому ринку сталі. А оскільки Україна є експортером як сталі, так і ЗРС, то слід зазначити, що базові умови конкуренції на світовому ринку сталі для українських підприємств значно кращі, ніж на світовому ринку залізної руди.

Водночас стагнація світового попиту на сталь негативно позначилась і на кон’юктурі аналогічного ринку ЗРС. З одного боку основні експортери цього товару прагнуть нарощувати обсяги його виробництва, а з іншого – попит вельми млявий. Так, згідно з повідомленнями ЗМІ, за січень – травень 2015 р. Бразилія збільшила експорт залізної руди в річному обчисленні на 7,4 %, до 124,2 млн т. Аналітики Goldman Sachs К. Лелонг і Э. Цай вважають, що зростаючі поставки залізної руди з Бразилії й Австралії, на які в сукупності припадає близько 80 % експорту морем, у поєднанні з млявим попитом з боку китайських виробників сталі знову зрушують баланс сил на світовому ринку ЗРС

на користь споживачів. Тому ціни на залізну руду можуть знову впасти нижче 50 дол. США/т. Goldman Sachs прогнозує, що середня ціна залізної руди в III кварталі становитиме 49 дол. США/т, а в IV кварталі – 48 дол. США/т. Достеменно зауважимо, що вартість залізорудної сировини опускалася до десятирічного мінімуму на рівні 46,7 дол./т у квітні цього року. А рекордна ціна на залізну руду на рівні 191,7 дол./т була зафіксована у 2011 р.

При цьому, за оцінкою Е. Хардінга, виконавчого директора із залізорудних операцій одного з найбільших світових постачальників ЗРС компанії Rio Tinto, Китай як і раніше працює з накопиченими запасами залізної руди, що буде стримувати зростання попиту на цей товар у короткостроковій перспективі. Однак у довгостроковому плані збільшення попиту на ЗРС, на його думку, буде обумовлене зростанням населення й підвищенням питомої ваги середнього класу. За словами Е. Хардінга, Rio Tinto орієнтується на низькі витрати у виробництві залізної руди і це – єдина правильна стратегія. Для тих, хто не зможе скоротити свої витрати, є тільки один вихід – вихід із цього бізнесу, зазначив топ-менеджер.

Як бачимо, кон'юнктура цього світового ринку менш сприятлива для українських виробників залізорудної сировини, ніж для українських товаровиробників на світовому ринку сталі.

Тим часом, на сьогодні основним споживачем продукції чорної металургії у світі є будівництво. За даними Світової асоціації сталі, цей сектор економіки споживає близько половини виробленої у світі сталі. На думку фахівців зазначеної міжнародної організації, у 2050 р. для задоволення потреб зростаючого населення Землі світове виробництво сталі повинно збільшитися приблизно в 1,5 раза порівняно з нинішнім рівнем. Зазначений прогноз, по суті, спирається на екстраполяцію минулого досвіду розвитку зазначеної галузі, коли її зростання безпосередньо корелювало із зростанням чисельності населення Землі. Утім, багаторічний досвід розвитку світової економіки переконує, що в межах довготермінових тенденцій її розвитку спостерігались відносно коротші періоди, коли характер розвитку певної економічної (господарської) системи не відповідає довготерміновим тенденціям.

Так, якщо проаналізувати темпи зростання як питомих, так і валових показників світового виробництва сталі протягом 2000–2014 рр., то можна помітити, що їх динаміка поступово уповільнюється. Так, за даними Світової асоціації сталі, середні темпи зростання виробництва сталі в розрахунку на душу населення у світі у період 2000–2005 рр. становили 6,2 %, у 2005–2010 рр. – 4,5 %, а у 2010–2014 рр. – 3,8 %. Якщо ж звернутися до валових показників, то за 2001–2007 рр. обсяги світового виробництва сталі збільшилися на 58,6 %, тоді як за 2008–2014 рр. – на 23,5 %. Причому фактори зростання обсягів світового виробництва сталі в зазначені періоди були суттєво відмінні між собою.

Зростання світової чорної металургії у 2001–2007 рр. відбувалось у контексті радикальних глобальних соціально-економічних зрушень, величезної міграції капіталу в Азію та створення на цьому континенті багатьох десятків (якщо не кількох сотень) мільйонів нових робочих місць. Ці процеси, урешті-

решт, і стимулювали стрімке зростання глобального попиту на сталь й іншу продукцію гірничо-металургійного комплексу. Потужного удару по цьому зростанню завдала світова фінансово-економічна криза 2008–2009 рр. У результаті у 2009 р. світове виробництво сталі скоротилося порівняно з найвищим передкризовим показником, якого було досягнуто у 2007 р., на 8,2 % і відкотилося приблизно до рівня 2006 р.

І це при тому, що, наприклад, уряд Китаю (найбільшого виробника та експортера сталі у світі) протягом 2009–2013 рр. реалізував три програми стимулювання економіки за рахунок масованих державних інвестицій. Значна частина капіталовкладень, зроблених тоді в реальний сектор китайської економіки, не була забезпечена реальним попитом. У ЗМІ повідомляється про величезну кількість пустих квартир, що не знаходять збуту на ринку. Обсяг надлишкових потужностей з виплавки сталі у Китаї оцінюється різними фахівцями в 425–500 млн т на рік, що становить приблизно 50–60 % від реального обсягу виробництва цього товару. А в січні – травні 2015 р. світова виплавка сталі скоротилася порівняно з аналогічним періодом минулого року на 1,9 %, до 675,6 млн т, повідомила Світова асоціація сталі (World Steel Association).

Експерти наголошують, що нині глобальна металургійна промисловість продовжує залишатися під впливом усіх тих фундаментальних негативних факторів, що й у попередні місяці цього року. Ці проблеми добре відомі й полягають, по-перше, у недостатньому попиті на сталеву продукцію й, по-друге, у надлишкових потужностях і обсягах її виробництва. Однак перспектив радикального покращення ситуації на світовому ринку сталі й інших чорних металів поки не видно. Це відповідним чином позначилось і на очікуваннях бізнесу.

Зокрема, раніше в ЗМІ повідомлялося, що металургійна компанія Arcelormittal очікує на зростання попиту на сталь у Європі цього року на 2,5 %. Прогноз зростання споживання сталі у світі в цілому цього року було знижено зазначеною компанією до 0,5–1 % з 1,5–2 %. Попит на сталь у 2015 р. у США знизиться на 3 %, а обсяги продажу китайської сталевих продукції збільшаться на 0,5 %, прогнозують у Arcelormittal.

До кризи 2008 р. каталізаторами стрімкого зростання попиту на сталь у світі, що, у свою чергу, у глобальному масштабі стимулювало зростання різних галузей гірничо-промислового комплексу, були бурхливий розвиток виробничого й житлового будівництва та машинобудування, включаючи споживчі товари довготермінового користування. Принаймні до 2020 р. у глобальному плані не проглядається ніяких чинників, подібних тим, що наприкінці минулого – на початку нинішнього століття стимулювали стрімке зростання попиту на сталь, а отже – і відповідне зростання виробництва в усьому гірничо-металургійному комплексі. З цього можна зробити висновок, що існує доволі висока імовірність того, що до 2020 р. попит на сталь на світовому ринку, відповідно – і на всі компоненти її виробництва, зростатиме доволі мляво. Виключення можуть становити обсяги виробництва певних сортів високоякісної сталі, що використовуються, наприклад, у різних сферах

військово-промислового комплексу або ж у високотехнологічному машинобудуванні цивільного характеру.

Утім, подібний попит не здатен стимулювати стрімке зростання обсягів саме ординарних сортів сталі, як це ще порівняно нещодавно робило будівництво. А саме такі сорти сталі формують переважну частину виплавки та експорту української сталі. Наведені вище аргументи дають підстави очікувати на загострення конкурентної боротьби на світовому ринку сталі, а відповідно – і продукції гірничо-металургійного комплексу в цілому. Причому умови, насамперед внутрішні, у яких нині перебуває багато підприємств українського ГМК, вельми незручні для успішної конкуренції на світовому ринку.

З іншого боку, протягом наступної п'ятирічки позиції різних країн-виробників сталі та іншої продукції ГМК можуть змінитись. А відтак – зміниться і їх конкурентна позиція в період імовірного зростання світового ринку сталі та іншої продукції ГМК після 2020 р.

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Завідувач кафедри супрамолекулярної хімії Інституту високих технологій Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, професор І. Комаров нагороджений Премією фонду Олександра фон Гумбольдта (Georg Forster Research Award). Рішення про присудження цієї престижної міжнародної нагороди виносить комісія експертів за поданням німецьких вчених. Премія надається в знак визнання значних наукових досягнень у науці та освіті, за такі фундаментальні теорії, відкриття і розробки, які мають помітний вплив на розвиток відповідної галузі науки і поза нею. Очікується, що лауреати премії продовжать наукові дослідження, спрямовані на розв'язання проблем, що стоять перед країнами, що розвиваються.

Дослідницька група професора І. Комарова співпрацює з Інститутом технологій м. Карлсруе вже понад 10 років. Основний напрям спільної наукової роботи – вивчення механізмів біологічної дії природних пептидів – антимікробних, клітинопроникних, ф'юзогенних. Для цього синтезуються аналоги пептидів, у яких природні амінокислотні залишки замінюють на неприродні, фторовмісні. Ядра атомів фтору є чутливими «мітками», що дають змогу отримати спектри ядерного магнітного резонансу пептидів у їх природному оточенні, наприклад, у біологічних мембранах. Висновки про будову й поведінку пептидів, зроблені на основі отриманих спектрів, дуже важко зробити за допомогою інших методів дослідження.

Нещодавно дослідницькою групою І. Комарова, спільно з німецькими колегами, було синтезовано пептиди, біологічну активність яких можна «вмикати» і «вимикати» дією світла. Іншими словами, створено діючі прототипи ліків, які можна легко активувати в потрібному місці та в потрібний

час дією електромагнітного випромінювання певної довжини хвиль та дезактивувати після досягнення бажаного терапевтичного ефекту світлом іншої довжини хвиль, щоб уникнути надмірної шкідливої дії ліків. Принцип продемонстровано на прикладі пептидних антибіотиків.

Учені впевнені, що такі фоточутливі лікарські засоби в недалекому майбутньому стануть основою сучасних технологій лікування широкого кола локалізованих розладів – травм, вірусних або бактеріальних інфекцій, запалень, тромбів, доброякісних та злоякісних пухлин тощо.

Результати цих досліджень було опубліковано в одному з найпрестижніших наукових журналів – *Angewandte Chemie* (DOI: 10.1002/anie.201310019, онлайн 19.02.2014). Стаття відмічена рецензентами як «особливо важлива» (Very Important Paper, VIP) (*Київський національний університет імені Тараса Шевченка* (<http://www.univ.kiev.ua/news/6270>). – 2015. – 16.04).

* * *

21 квітня в НТУУ «КПІ» відбулася XXXV Міжнародна конференція «Електроніка та нанотехнології (ELNANO-2015)». У конференції взяли участь учені, аспіранти й студенти факультету електроніки НТУУ «КПІ», колеги з інших вітчизняних організацій – НДІ «Мікроприлад», Національного університету ім. Шевченка, Національного авіаційного університету, Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» та ін., а також зарубіжні дослідники з навчальних і наукових закладів Чеської Республіки, Німеччини, Литви, Франції, Великобританії, Туреччини, Бельгії, Канади, Іспанії.

На пленарному засіданні учасники конференції заслухали чотири доповіді: «Узагальнена модель теплоперенесення для мікро- і наноелектроніки» (М. Стріха); «Проблеми низькотемпературного синтезу нанокристалів на тонкоплівкових тринітридах» (Nesmi Biyikli, Туреччина); «Аналіз інтегральних моделей лазерів на полімерних матеріалах, експериментальне їх підтвердження» (О. Носіч) і «Проблеми теплової стабільності та діелектричних втрат у мікрохвильових резонаторах» (Ю. Поплавко).

Учасники конференції працювали по секціях «Мікро- та наноелектроніка», «Біомедична електроніка і обробка сигналів», «Електронні системи». Усього передбачається заслухати 127 доповідей, із них 35 підготовлено іноземними фахівцями (*Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»* (<http://kpi.ua/node/10385>). – 2015. – 21.04).

* * *

16 квітня в НТУУ «КПІ» відбулася X Міжнародна науково-технічна конференція «Гіротехнології, навігація, керування рухом і конструювання авіаційно-космічної техніки». Організатором конференції виступив факультет авіаційних і космічних систем НТУУ «КПІ».

У конференції взяли участь учені, дослідники, аспіранти й студенти факультету авіаційних і космічних систем, приладобудівного та інших факультетів НТУУ «КПІ», колеги з інших організацій – Інституту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАНУ, ДП «Оризон-Навігація», Академії Сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного, Інституту космічних досліджень НАНУ і ДКАУ, ДУ «Держгідрографія», Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, ФДУ «Одеський район Держгідрографії» тощо, а також гості з Варшавського університету технологій.

Учасники конференції отримали змогу заслухати та обговорити сім доповідей, представлених на пленарне засідання, 18 доповідей у рамках секції «Авіація та космонавтика», 42 доповіді на засіданнях секції «Прилади і системи навігації і керування» та 23 доповіді в секції «Інформаційні технології» (*Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»* (<http://kpi.ua/15-04-16>). – 2015. – 16.04).

* * *

В Ужгородському національному університеті відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Фінансово-кредитна система: вектор розвитку для України». Конференцію провели з метою обміну інформацією, досвідом та результатами наукових досліджень з проблемних питань розвитку фінансово-кредитної системи України. Також ішлося про впровадження наукових напрацювань, інноваційних ідей та зарубіжного досвіду щодо вдосконалення напрямів реформування фінансової політики на державному та регіональному рівнях. Співорганізаторами заходу виступили Ужгородський національний університет, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Харківський національний економічний університет, Тернопільський національний економічний університет, Запорізький національний університет, Факультет права та адміністрації Університету ім. Адама Міцкевича (м. Познань, Республіка Польща), факультет міжнародних відносин Економічного університету (м. Братислава, Словацька Республіка), Інститут Фасиліті Менеджмент (м. Берлін, Федеративна Республіка Німеччина), Білоруський державний аграрний технологічний університет. Під час конференції розглянули питання стратегії та загальні проблеми розвитку фінансової системи України, грошово-кредитну політику країни, проблеми й напрями розвитку банківської системи і фондового ринку, фіскальної політики держави, проблеми та напрями розвитку бюджетної і податкової систем.

Ректор УжНУ В. Смоланка зазначив, що тема конференція доволі актуальна. «Якщо ви внесете хоч невеликий вклад, щоби наша фінансово-кредитна система країни стала стабільнішою, то її варто було проводити. В роботі конференції беруть понад 200 науковців із семи країн і це свідчить про її статус», – вважає ректор (*В Ужгороді «ділитимуться»...фінансами та кредитами* // *Новини Закарпаття* (<http://transkarpatia.net/transcarpathia/economic/47621-v-uzhgorod-dlitimutsya-fnansami-ta-kreditami.html>). – 2015. – 24.04).

* * *

7 квітня СумДУ відвідав з робочою поїздкою координатор проекту «Біомедична інженерна освіта у регіоні Східного партнерства (BME-ENA)» програми ЄС ТЕМПУС, професор Н. Палікаракіс (директор відділу біомедичних технологій університету Патрас, Греція). Він провів координаційну зустріч з учасниками проекту, ознайомився з науковим та освітнім потенціалом університету, прочитав відкриту лекцію для студентів.

«Приємно здивований тим, що побачив у Сумському державному університеті. Перекоаний, що завдяки можливостям Медінституту, інженерним та біомолекулярним дослідженням Сумський державний університет стане перспективною базою для розвитку біоінженерного напрямку медичної освіти. СумДУ – високорозвинений виш, що впевнено дивиться в майбутнє», – акцентував Н. Палікаракіс.

За його словами, кінцева мета проекту – нове покоління фахівців біомедичної інженерії, які здатні розуміти, розвивати, управляти та використовувати передові медичні технології.

До створення та впровадження нових начальних програм залучені університети-партнери з чотирьох країн: Вірменія, Грузія, Молдова та Україна. На сьогодні представники України – Сумський державний університет та НТУУ «Київський політехнічний інститут» – розробили спільний навчальний план з біомедичної інженерії за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» з урахуванням рекомендацій університетів Європейського Союзу. Буде започатковано внутрішню мобільність студентів та аспірантів між НТУУ «КПІ» та СумДУ, уже розпочато підготовку відповідної угоди. Також у планах – відкриття магістерської програми з біомедичної інженерії в СумДУ, яка включатиме додатковий компонент навчання в одному з європейських університетів.

Серед основних завдань проекту – впровадження міждисциплінарних магістерських програм з біомедичної інженерії, створення лабораторій з біомедичної інженерії в країнах-партнерах, упровадження механізмів інтенсивного підвищення кваліфікації викладачів, розробка навчальних матеріалів; підготовка молодих інженерів у галузі біомедичної інженерії. Загальний бюджет проекту становить 1,179 млн EUR, він розрахований на три роки і триватиме до 2016 р. (*Сумський державний університет (<http://sumdu.edu.ua/ukr/news/6351-sumski-derzhavni-universitet-spilno-z-kijivskoyu-politekhnikoju-zaprovdzhue-unikalnu-dlya-ukrajini-magistersku-programu-z-biomedichnoji-inzheneriji.html>). – 2015. – 8.04).*

* * *

IV Міжнародна науково-технічна конференція «Нафтогазова енергетика-2015» відбулася на базі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (іФНТУНГ). Чотириденний форум, у якому взяли участь представники профільних наукових установ та підприємств майже з усієї України, а також їхні партнери з Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини, Австрії й США, розпочався з виїзного круглого столу «Нафтогазова

Долинщина: проблеми та перспективи». За підсумками цього засідання його учасники прийняли відповідну резолюцію з низкою рекомендацій, адресованих керівництву держави та ПАТ «Укрнафта» задля збереження та розвитку нафтогазового комплексу Долинщини й усього західного регіону.

Власне, акцент на потребі нарощення добування енергоносіїв саме з власних джерел був чи не лейтмотивом наукового заходу. Учені як ІФНТУНГ, так і інших профільних наукових установ готові здійснювати відповідний супровід і самих виробничих процесів. Причому вже розроблено комплекс таких заходів. Серед них – і повернення до життя використаних родовищ, з яких випомпували через недосконалість тодішніх технологій далеко не все з того, що там є.

Перспективним виглядає й запровадження різних методик значно глибшого буріння свердловин, які дадуть можливість дістатися до глибинних покладів, які, за матеріалами геологічної розвідки, сукупно набагато більші від так званих поверхневих, уже спустошених на 60 % десятиліттями експлуатації.

Наявність на її теренах великих джерел енергоносіїв засвідчують уже не лише теоретично-експериментальні дослідження, які зокрема в нашому університеті не припинялися й далі тривають, а й реалізація наукових напрацювань на практиці. Приміром, підтвердили сподівання дві надглибокі свердловини, які недавно запрацювали на Полтавщині. Також дуже добрі результати одержали і в результаті відновлення перших і відразу 12-х виведених свого часу з експлуатації так званих малодебетних свердловин у різних регіонах.

Та водночас і на зовнішньополітичному рівні держави не можна миритися з тим, скажімо, що Одеське родовище, розташоване в територіальних водах України на відстані лише 90 км від берегової лінії Одеської області й за 150 км від узбережжя Криму, експлуатує нині російський «Газпром»; що загалом наші 30-річні наукові й виробничі напрацювання з освоєння шельфу чорноморської акваторії з його величезними запасами нафти й газу, цілу інфраструктуру підводного буріння та експлуатації морських свердловин використовує агресор з користю для себе й на шкоду нам... *(Мороз В. Порятунок — на глибинах: Вітчизняні та зарубіжні вчені визначали на Прикарпатті шляхи зміцнення енергетичної незалежності України Галичина*(<http://www.galychyna.if.ua/publication//porjatunok-na-glibinakh/>). – 2015. – 25.04).

* * *

22 квітня 2015 р. у Львівському національному університеті ім. Івана Франка відбулася XVIII Всеукраїнська (XIII міжнародна) студентська наукова конференція з прикладної математики, присвячена 40-річчю від часу заснування факультету прикладної математики та інформатики.

У науковій студентській конференції взяли участь і представники двох провідних ІТ-компаній у Львові – вищезгаданої ELEKSta INTELLIAS. Тренінг-координатор компанії INTELLIAS Наталія розповіла учасникам про напрями роботи компанії: «Оскільки ми же 11 років працюємо на ринку, то наш штат

налічує близько 200 працівників. У роботі використовуємо такі технології, як Android, IOS, Java, C++ та ін. Наші партнери – це ІТ-компанії у країнах Європи, США і Канади. Тому своїм працівникам компанія пропонує комфорт, смарт (індивідуальний план розвитку, пристосований до кожного працівника зокрема) та фокус (беруться до уваги лише найперспективніші і найцікавіші проекти)».

Детальніше про найбільші проекти компанії INTELLIAS ішлося у виступі менеджера М. Якубовича. Зокрема, експерт зосередив увагу на розробці смарт-додатків із відеозйомки вулиць. Таке практикують лише три компанії – Google, TomTomHere. Остання з названих ІТ-компаній працює з користувачами в трьох напрямках – це enterprise-користувачі, automotive – співпраця з провідними виробниками автомобілів та customer – використання додатків безпосередньо в телефонах.

Представник компанії ELEKS, старший математик-аналітик О. Волков розповів учасникам конференції про їхні перші ідеї у сфері ІТ-технологій, а також про розробку та впровадження математичних моделей бізнес-процесів.

Після пленарного засідання конференція продовжила роботу за трьома напрямками: інформаційні технології та системи і чисельні методи та моделювання (*Львівський національний університет імені Івана Франка* (<http://lnu.edu.ua/index.php?q=information&new=1836>). – 2015. – 22.04).

* * *

З 12 по 17 квітня у Відні відбувалося одне з найбільших геологічних зібрань світу – Генеральна асамблея Європейського геологічного союзу 2015 (EGU 2015). Захід містив близько 14 000 усних та постерних доповідей, виставку провідних міжнародних видавництв, університетів та компаній. Університет представляв докторант ННІ «Інститут Геології», експерт національного контактного пункту програми «Горизонт 2020» О. Меньшов із двома доповідями. Результати досліджень отримані в рамках тісної співпраці з партнерами університету Миколаса Ромеріса, Литва. За результатами асамблеї одержані пропозиції щодо стажування та навчання студентів, аспірантів та молодих учених у провідних університетах світу з отриманням відповідних стипендій. Триває налагодження контактів для співробітництва в рамках міжнародних проектів «Горизонт 2020», НАТО, COST, публікації в іноземних виданнях (*Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інформаційно-обчислювальний центр університету* (<http://www.univ.kiev.ua/news/6503>). – 2015. – 24.04).

* * *

В Ужгородському національному університеті 23–24 квітня відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Мобільність освіти, інноваційна культура та соціальна відповідальність як ресурси конкурентоспроможності європейських університетів», що проводиться за підтримки Міністерства освіти і науки України.

У конференції взяли участь керівники провідних вищих навчальних закладів України та Європи, посадовці та дипломати. Головним підсумком

заходу стало підписання Меморандуму про створення Міжнародного консорціуму університетів.

Мета створеного Консорціуму – налагодження й координація міжінституційної співпраці у сферах академічної мобільності, наукових досліджень, технологічних розробок та інновацій, підвищення конкурентоспроможності в національному та міжнародному масштабах. Основними напрямками співпраці між сторонами-партнерами є організація спільних конференцій, симпозіумів, семінарів, інших наукових форумів; підготовка та видання спільних навчальних і наукових публікацій; академічна мобільність студентів, докторантів, викладачів; розробка спільних освітніх та освітньо-наукових програм, налагодження спільного керівництва докторантами; налагодження взаємовигідного співробітництва з органами влади, бізнесом, іншими зацікавленими сторонами; розробка, просування та реалізація спільних проектів до національних та міжнародних донорів.

Меморандум про створення Міжнародного консорціуму університетів підписали представники таких вищих навчальних закладів: Ужгородський національний університет, Євразійський національний університет ім. Гумільова в Астані (Казахстан), Вища школа бізнесу – Національний Університет Луїса (Польща), Поморська академія в Слупську (Польща), Західний університет ім. Васіле Голдіша (Румунія), Університет Бабеш-Бояї (Румунія), Університет ім. М. Ромеріса (Литва), Братиславський економічний університет (Словацька Республіка), Мукачівський державний університет, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, Український католицький університет, Житомирський державний університет ім. Івана Франка, Карпатський університет ім. Августина Волошина (*Міністерство освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/04/27/nakonferencziyi-v-uzhnu-pidpisano-memorandum-pro-stvorenniya-mizhnarodnogo-konsorciumu/>). – 2015. – 27.04*).

Здобутки української археології

В близи села Львово Херсонской области уже вторую неделю проводятся раскопки. Руководит ими профессор А. Симоненко, доктор исторических наук, ведущий научный сотрудник института археологии Национальной академии наук Украины.

На месте раскопок присутствует представитель Херсонской областной инспекции по охране памятков истории и культуры. Как сообщили в инспекции, через охранную территорию будет проходить линия электропередач и представитель инспекции следит за тем, чтобы монтажники не нанесли вред памятнику археологии.

Местность, на которой находится Львово, была заселена еще в древние времена. Невдалеке от села исследованы курганные погребения эпохи бронзы (III – начало I тысячелетия до н. э.), киммерийцев, скифов, сарматов, а также

кочевників. В 1966 г. близ Львово было раскопано позднескифское поселение I в. до н. э. – III в. н. э. с остатками многокамерных каменных сооружений, зерновыми и рыбозасольными ямами.

Нынешнее село Львово образовалось в 1956 г. в результате слияния двух населенных пунктов – Красного Бургуна и Львово (*Типичный Херсон* (<http://www.t.ks.ua/v-hersonskoy-oblasti-raskapyvayut-drevnie-poseleniya>). – 2015. – 28.04).

Відновлювані джерела енергії

Викладачі Національного університету «Львівська політехніка» запатентували унікальний механізм, який акумулює сонячну енергію і перетворює її на тепло. За кордоном така система коштує від 250 дол. за кв. м. У Львові ж кажуть, що у них буде втричі дешевше. «Приблизно метра квадратного такої системи буде достатньо для підігріву 75 літрів гарячої води щодня у літній період. Тобто, якщо сім'я з чотирьох осіб, то 300 літрів гарячої води їй забезпечать 3 метри квадратних системи. Це не так уже й багато», – розповів кандидат технічних наук, викладач кафедри теплогазопостачання і вентиляції Львівської політехніки С. Шаповал.

У світі сонячні колектори не новинка. Утім, це задоволення – економити – не з дешевих. Львівські науковці пропонують власний вітчизняний колектор, який складається з трубок, які можна прилаштувати на дахах приватних будинків, а також і на багатоповерхівках (*Національний університет «Львівська політехніка»* (<http://lp.edu.ua/node/7630>). – 2015. – 14.04).

Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів

23 квітня в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії відбулася V Всеукраїнська науково-практична конференція «Духовні витоки Поділля: науковці в історії краю». Поділля по праву шанує відомих науковців, які зробили вагомий внесок у розвиток вітчизняної та світової науки. Це – В. Зеньковський – філософ, психолог та церковний діяч, міністр сповідань Української Держави у 1918 р.; С. Федоров – лікар-офтальмолог, академік, засновник науково-технічного комплексу «Мікрохірургія ока»; Г. Щерба – мінералог, академік, доктор геологічних наук; Г. Житецький – літературознавець, історик і книгознавець; С. Кшановський – видатний український терапевт та фтизіатр, доктор медичних наук, професор; Ф. Яновський – видатний український лікар-терапевт, науковець, громадський діяч, основоположник вітчизняної фтизіатрії. Тривалий час на Хмельниччині проживав всесвітньовідомий мікробіолог, еколог і ґрунтознавець, член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької Академії Наук С. Виноградський.

За словами ректора академії І. Шоробури, конференція користується попитом у наукових колах, адже цьогоріч на неї надійшли доповіді з 20 вузів та наукових установ України. Всього учасники конференції заслухали близько 130 доповідей на різні теми, об'єднані у чотири великі секції.

Конференція «Духовні витоки Поділля» на базі педакадемії проводиться вп'яте. У попередні роки науковці досліджували значення Подільської еміграції, педагогів, жінок та митців в історії розвитку краю (*Хмельницька обласна рада (<http://oblrada.km.ua/news/open/1555/>). – 2015. – 23.04*).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Кабмін освободил выпускников вузов, которые учились на бюджете, от обязательной трехлетней отработки. Соответствующее постановление правительства № 216 от 15 апреля опубликовано на сайте Кабмина.

Согласно документу, теперь норма об отработке распространяется только на студентов-медиков. «Порядок распространяется на лиц, которые обучаются по специальности медицинского профиля», – говорится в постановлении.

По словам первого замминистра образования И. Совсун, вопрос отмены обязательной отработки был поднят еще в сентябре прошлого года предыдущим составом правительства. Минобразования предлагало вообще отменить норму об отработке срока обучения, однако Минздрав выступил категорически против.

Как сообщалось, в Украине количество вузов сократят более чем в два раза – с 802 до 317. В список для ликвидации до конца учебного года попали 60 вузов и их филиалов (*GlavPost.Com (<http://glavpost.com/post/23apr2015/Society/27141-studentov-byudzhетников-osvobodili-ot-otrabotki-posle-okonchaniya-vuza.html>). – 2015. – 23.04*).

* * *

Сумський державний університет увійшов до трійки кращих українських університетів за рейтингом U-Multirank 2015. За підсумками рейтингу європейських університетів U-Multirank Сумський державний університет посів третю позицію серед кращих українських університетів після Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Рейтинг було оприлюднено 30 березня. Високе місце СумДУ в рейтингу кращих європейських університетів було визначене за підсумками оцінки 30 різних показників діяльності вишів.

В окремій рейтинговій номінації за досягнення в інноваційній, підприємницькій та соціальній діяльності (Economic Involvement Ranking) СумДУ зайняв друге місце, а в номінації за досягнення в науковій діяльності (Research & Research Linkages Ranking) – шосте місце серед українських вишів.

У цьогорічному рейтингу U-Multirank також представлені факультет електроніки та інформаційних технологій СумДУ (номінація «Комп'ютерні

науки») та Медичний інститут СумДУ (номінація «Медицина»). Студенти цих структурних підрозділів проходили незалежне опитування від Європейської комісії про задоволеність якістю свого навчання за спеціальністю та освітньою діяльністю в університеті в цілому.

Високі показники СумДУ в рейтингу U-Multirank 2015 цілком корелюють з позиціями університету в міжнародних рейтингах QS, Webometrics, SCImago та інших.

Цього року в рейтингу U-Multirank взяли участь більше 1200 вишів з понад 80 країн світу. Україна була представлена 14 університетами.

Рейтинг кращих європейських університетів U-Multirank, що проводиться з 2014 р. під егідою Європейської комісії, є інструментом аналізу показників ВНЗ за більше ніж 30 індикаторами, що характеризують різні напрями діяльності: навчання, дослідження та «третю місію» (*Сумський державний університет* (<http://enti.sumdu.edu.ua/uk/component/k2/item/446-сумський-державний-університет-увійшов-до-трійки-кращих-українських-університетів-за-рейтингом-u-multirank-2015.html>). – 2015. – 10.04).

* * *

У Сумському державному університеті триває системна модернізація організації освітнього процесу відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту». З цих питань на вченій раді 9 квітня інформував перший проректор СумДУ В. Карпуша. Серед нововведень – вивчення студентами не більше 16 дисциплін протягом навчального року, забезпечення права на вибір навчальних дисциплін в обсязі не менше 25 % загальної кількості кредитів, зменшення тижневого аудиторного навантаження науково-педагогічних працівників.

Вчена рада постановила орієнтувати освітні програми на розвиток як загальних, так і фахових компетентностей. Зокрема, включати в навчальні плани дисципліни різних циклів (гуманітарних, загальнонаукових, правових, економічних, ІТ), а також розвиток проектної роботи. Безперервність вивчення іноземної мови забезпечуватиметься викладанням іноземної мови як нормативної дисципліни у 1 та 2 семестрах, можливістю обрати відповідну дисципліну у 3 та 4 семестрах, можливістю вивчення англійською мовою щонайменше однієї вибіркової дисципліни у 3–8 семестрах.

У навчальних планах прийому 2015 р. за ОКР «бакалавр» буде передбачено такі дисципліни, як «Українознавство» (українська мова, історія, культура) та «Філософія» (*Сумський державний університет* (<http://sumdu.edu.ua/ukr/news/6384-novatsiji-v-osvitnomu-protsesi.html>). – 2015. – 14.04).

* * *

На базі кафедри програмного забезпечення Кіровоградського національного технічного університету вперше в Кіровоградській області пройшла Всеукраїнська науково-практична конференція «Інформаційна безпека держави, суспільства та особистості», на якій відбувся обмін

теоретичними та практичними результатами наукових досліджень у галузі інформаційної безпеки.

Особлива увага приділялася обговоренню сучасного стану інформаційної безпеки України та шляхів її підвищення.

На конференції відбулося обговорення за такими напрямками:

- інформаційна безпека держави;
- захист інформації в комп'ютерних системах та мережах;
- захист інформації у хмарних сховищах;
- криптографічні засоби захисту інформації;
- стеганографічні засоби захисту інформації;
- технічні засоби захисту інформації;
- комплексні системи захисту інформації;
- захист персональних даних;
- інформаційні війни;
- електронний уряд та інші соціальні інформаційні ресурси з погляду безпеки інформації.

Значна кількість доповідей була присвячена актуальній на сьогодні темі – забезпеченню інформаційної безпеки держави в умовах інформаційної війни.

Серед учасників конференції були студенти, магістранти, аспіранти, кандидати та доктори наук. У конференції взяли участь 85 представників 11 вищих навчальних закладів України.

ВНЗ, представники яких взяли участь у конференції:

- Житомирський військовий інститут ім. С.П. Корольова;
- Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка;
- Кіровоградський національний технічний університет;
- Луцький національний технічний університет;
- Національний авіаційний університет;
- Національний університет державної податкової служби України (м. Ірпінь);
- Національний університет харчових технологій;
- Одеська національна академія зв'язку ім. О.С. Попова;
- Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна;
- Харківський національний університет радіоелектроніки;
- Черкаський державний технологічний університет.

За результатами конференції було опубліковано електронний збірник, що містить 69 тез доповідей. Серед студентських доповідей було обрано три найкращі, і трьох кращих студентів-доповідачів нагороджено грамотами.

Ця конференція сприяла обміну новими ідеями у сфері інформаційної безпеки, а також підвищенню рівня освіченості студентів-учасників у розглянутих питаннях (*Persha.kr.ua* (<http://persha.kr.ua/navseukra%D1%97nskij-konferenci%D1%97-u-kirovogradi-pogovorili-pro-informacijnu-bezpeku-foto/>)). – 2015. – 26.04).

* * *

У Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» підписано Меморандум про пілотну імплементацію європейських ініціатив між українськими та європейськими організаціями щодо приєднання до європейської угоди про взаємне визнання сертифікатів інженерної освіти. Підписання відбулося в рамках міжнародного семінару «Європейська сертифікація інженерів: паспорт інженера та гарантія якості освіти»

Від української сторони підписи під Меморандумом поставили голова Асоціації ректорів вищих технічних навчальних закладів України, ректор НТУУ «КПІ» М. Згуровський та президент Спільки наукових та інженерних об'єднань України М. Кирюхін, а від європейської – генеральний секретар Федерації європейських інженерних асоціацій (FEANI) Д. Бошар і президент Європейської мережі з акредитації європейської освіти (ENAEЕ) Б. Ремо.

Слід зазначити, що особливістю професії інженера є те, що рівень фахівця визначається не лише його академічною підготовкою, а й здатністю до творення нового та досвідом роботи за фахом. Цим керуються у своїй діяльності європейські об'єднання інженерів із сертифікації фахівців. Законодавцем у цій справі виступає Федерація європейських інженерних асоціацій (FEANI), що об'єднує приблизно 350 інженерних і наукових асоціацій 32 європейських країн і майже 4 млн професійних інженерів.

У жовтні 2014 р. до Федерації європейських інженерних асоціацій долучилася й Україна. Сьогодні FEANI реалізує три напрями з акредитації інженерних спеціальностей та сертифікації професійних інженерів:

– FEANIINDEX, тобто перелік інженерних програм (спеціальностей), які відповідають стандартам освіти; акредитовані, або офіційно визнані на національному рівні, відповідають європейському рівню і визнані на території ЄС;

– EngineeringCard («Паспорт» або «Картка» інженера), кожен власник якого вноситься в загальноєвропейський реєстр FEANI, який знаходиться в Брюсселі;

– EURING («Європейський інженер») – почесний титул, кандидати на отримання якого повинні мати гарну інженерну освіту, багаторічний досвід інженерних досліджень, аналізу та проектування, а також дотримуватися професійної етики *(Урядовий портал*
(http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248121843&cat_id=244277212). – 2015. – 27.04).

Охорона здоров'я

В Ужгороді відбувся медичний форум, присвячений питанням розвитку та реформування сімейної медицини. Представницька міжнародна науково-практична конференція «Вплив первинної медико-санітарної допомоги на поведінкові детермінанти здоров'я населення з профілактики соціально-

небезпечних та хронічних неінфекційних захворювань в умовах державної та страхової охорони здоров'я» проходила за ініціативи факультету післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Інституту сімейної медицини та за підтримки Міністерства охорони здоров'я України, ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України» та Бюро ВООЗ в Україні. У роботі конференції взяли участь понад 300 учасників з різних країн світу: України, Естонії, Словаччини, Німеччини та Польщі.

Серед основних наукових напрямів конференції: актуальні питання впровадження обов'язкового (добровільного) медичного страхування.

Запровадження нових фінансових механізмів у сфері охорони здоров'я, робота сімейного лікаря як приватного підприємця та методи фінансування ПМД (подушне фінансування, фондотримання); профілактичні програми в практиці сімейного лікаря; сучасні підходи до корекції чинників ризику розвитку хронічних неінфекційних захворювань на рівні первинної медичної допомоги; інтеграція послуг для соціально вразливих груп населення на первинному рівні медичної допомоги; амбулаторні моделі лікування ТБ та ВІЛ-інфекції із залученням ПМД; перспективи впровадження та розвитку та інші.

Науковцями та практикуючими фахівцями представлено європейські моделі сімейної медицини, зокрема обговорено питання можливості впровадження в Україні німецької та польської моделі охорони здоров'я та медичної освіти в контексті первинної медичної допомоги населенню. Окремо розглядалися питання різних форм медичного страхування та перспектив їх впровадження в Україні (*В Ужгороді поговорили про реформування сімейної медицини // Новини Закарпаття (<http://transkarpatia.net/transcarpathia/social/47620-v-uzhgorod-pogovorili-pro-reformuvannya-smeynoyi-medicini-foto-vdeo.html>). – 2015. – 24.04).*

Наука і влада

Київський міський голова В. Кличко підписав Меморандум про співпрацю з президентом корпорації «Науковий парк «Київська політехніка» М. Згуровським та створення інноваційного наукового містечка «Політеко Сайєнс Сіті». Мета підписання Меморандуму – створення в столиці сприятливого клімату для бізнесу, пошук нових можливостей для розвитку високотехнологічних проектів та інноваційних технологій, а отже, і середовища для інвестування в економіку Києва та країни в цілому.

Під час заходу відбулася презентація інноваційного містечка «Політеко Сайєнс Сіті», Наукового парку та інноваційної екосистеми «Сікорські Челендж», а також корисних для міста стартап-проектів.

Науковий парк «Київська політехніка» було створено у 2007 р. Це місце, де перетинаються інтереси науковців, бізнесменів та міської влади. Науковці створюють розробку, яка може зацікавити представників влади або бути корисною для бізнесу. Для запровадження її у виробництво потрібні інвестори.

Пошук інвесторів і розробка інноваційних проектів – основні завдання наукового парку.

Учасники бізнес-інкубатора «Сікорські Челендж» презентували свої найцікавіші розробки: мультівізор – проекційний моноблок з медіасервісами та безпілотний літак дрон. Плюси дрона: вартість, у декілька разів нижча, ніж у іноземних безпілотників, доступність матеріалів (пресована деревина), легкість ремонту, використання власного програмного забезпечення, цифрове управління.

«Створення безпілотних літаків починалось як волонтерський проект, щоб допомогти військовим. Сільське господарство – та сфера, де є можливість монетизувати цей проект. Такий дрон можна використовувати як альтернативу супутнику для вивчення стану ґрунтів, засівів, добрив», – повідомив учасник бізнес-інкубатора «Сікорські Челендж» А. Барсуков.

За словами ректора Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет» М. Згуровського, «Науковий парк «Київська політехніка» знімає бар'єри між ученими, бізнесом та владою. Науковці постійно дивують своїми креативними винаходами, але головний пріоритет надають практичним виробам, які допомагають у сферах екології, медицини, комунального господарства. Наприклад, один з таких – переносний пристрій-рюкзак для очищення води, який використовується в АТО.

Київський міський голова В. Кличко пообіцяв підтримку в реалізації проекту зі створення інноваційного наукового містечка «Політеко Сайєнс Сіті». Він розповів, що вважає дуже важливим проект щодо питної води, який однак уже реалізовано іноземними компаніями.

«КПІ – центр освіти та інноваційних технологій не лише міста, а й усієї країни. Найближчими тижнями почнеться реалізація програми “Питна вода з-під крану”. Я згоден з усіма ідеями науковців, завжди підтримував “Київську політехніку”. Найважливіший потенціал – молоді люди, тому ми повинні зробити все, щоб їх ідеї реалізовувались в Україні, а не за кордоном. Ідеї притягують інвесторів, це створює робочі місця, тобто дає поштовх розвитку науки та нашої країни», – підсумував очільник столиці.

В. Кличко та М. Згуровський підписали Меморандум про співпрацю. Директор КПІ подарував столичному меру капелюх з логотипом Sikorsky Challenge, який належав І. Сікорському, відомому авіаконструктору (**Золотько Я. Інноваційний розвиток — основа заможної, процвітаючої громади // Хрещатик (<http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/4655/art/1429816579.html>). – 2015. – 24.04).**

Проблеми інформатизації

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації» (м. Київ, КНУКіМ, 23–24 квітня 2015 р.)

О. Кучерова, аспірант кафедри бібліотекознавства та соціальних комунікацій
Харківської державної академії культури

Шкільна бібліотека в процесах формування освітнього простору

Шкільна бібліотека як сучасний соціокомунікаційний центр має відігравати важливу роль у процесах формування освітнього простору України. Стихійному розвитку соціально-комунікаційного простору мають бути протиставлені організовані на наукових та методичних засадах інформаційні ресурси і бібліотечні комунікації як аксіологічні елементи освітнього простору країни, зосереджені в загальноосвітніх навчальних закладах.

Процеси інформатизації активно впливають на діяльність шкільних бібліотек. Стало вже традиційним створення бібліотечними засобами на основі методів і засобів інформаційно-комунікаційних технологій комп'ютерно-орієнтованого інформаційно-комунікаційного середовища [1, 2].

Інформаційно-комунікаційне середовище середнього навчального закладу (НЗ), базовим компонентом якого є шкільна бібліотека, наповнюється електронними, науковими, освітніми та управлінськими інформаційними ресурсами; забезпечує бібліотечні можливості доступу суб'єктам освітнього простору задля вирішення освітніх завдань, задоволення соціально-культурних, інформаційних потреб тощо. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій стають ефективними не тільки при автоматизації бібліотечних процесів, а також у цілому – при створенні єдиного інформаційно-комунікаційного середовища середнього НЗ, яке, у свою чергу, сприяє розвитку бібліотечної складової інформаційно-освітнього простору району, регіону, країни в цілому.

В Україні триває процес трансформації мережі освітянських бібліотек і визначення їхнього місця й ролі в бібліотечній системі країни. Важливим кроком на шляху розвитку шкільних бібліотек стало проведення у 2010–2011 навчальному році (за ініціативою ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського, підтримки Академії педагогічних наук й Міністерства освіти і науки України) паспортизації бібліотек загальноосвітніх НЗ [3], яка констатувала необхідність удосконалення згідно з вимогами ІФЛА [4, с. 170–176] інформаційних ресурсів і комп'ютерної техніки українських шкільних бібліотек.

Практика [5, с. 36–43] демонструє, що умовою вдосконалення інформаційно-комунікаційного середовища середнього НЗ стає впровадження нових комунікаційних моделей шкільної бібліотечної роботи, зокрема шкільного бібліотечно-інформаційного центру, який інтегрує традиційну й мультимедійну навчальну продукцію освітніх закладів, забезпечує її оптимальне збереження, використання та інтеграцію у глобальний інформаційний простір. В умовах впровадження нової моделі бібліотеки

директор стає стратегічним менеджером комунікаційного розвитку не тільки бібліотеки, а також у цілому вдосконалення інформаційно-комунікаційного середовища школи. Шкільний бібліотекар при цьому відповідає за технологічні процеси створення та вдосконалення інформаційно-комунікаційного середовища в умовах бібліотеки, тобто має виступати інформаційним, комунікаційним, освітнім менеджером, що потребує підвищення його професійної компетентності.

Об'єктивним чинником формування освітнього простору в умовах сучасної України є медіатизація освіти [5, с. 7–10], яка пов'язана зі створенням та вдосконаленням інформаційно-комунікаційного середовища бібліотечними засобами. Використання нового завдання шкільною бібліотекою здійснюється в межах адаптації ідей інформаційної і медіаграмотності ЮНЕСКО та ІФЛА в загальноосвітніх НЗ. Відповідно до цього новим освітнім продуктом шкільної бібліотеки як концептуального компонента інформаційно-комунікаційного середовища та нормативно закріпленого інформаційного структурного підрозділу середнього НЗ стає формування медіа- та інформаційної грамотності, розвиток інформаційно-пошукових умінь і критичного мислення як складових загального процесу формування світогляду особистості учня.

Ефективним елементом науково-методичного забезпечення означених процесів діяльності шкільних бібліотек України є журнал-інновація «Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. Повне видання» (ШБІЦ), головним редактором та автором якого є Л. Поперечна [5]. Видання містить два розділи: 1) ШБІЦ. Информационное обеспечение учебного процесса; 2) ШБІЦ. Библиотечная работа. Інноваційність видання проявляється також в оформленні додатків у вигляді бібліографічних списків, карток, компакт-диску тощо.

Ці видання й методики будуть у нагоді бібліотекарям і директорам навчальних закладів щодо подальшого вдосконалення інформаційно-комунікаційного середовища НЗ бібліотечними засобами.

Таким чином, роль сучасної шкільної бібліотеки в інформаційно-комунікаційних процесах освітнього простору істотно підвищується. Бібліотека стає базовим компонентом створення та вдосконалення інформаційно-комунікаційного середовища загальноосвітнього навчального закладу, зокрема шляхом впровадження в шкільну практику моделі бібліотечно-інформаційного центру, медіатизації інформаційно-комунікаційного середовища.

Список використаної літератури

1. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України : монографія / [В. В. Лапінський, А. Ю. Пилипчук, М. П. Шишкіна та ін.] ; за наук. ред. В. Ю. Бикова. – К. : Педагогічна думка, 2010. – 160 с., іл.

2. *Рогова П.* Перспективні напрями інформатизації бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України центру / П. Рогова, Ю. Артемов // Бібл. вісн. – 2005. – № 6. – С. 45–47.

3. Хемчян І. І. Результати паспортизації бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України державної та комунальної форм власності / І. І. Хемчян // Шкільна бібліотека плюс. – 2011. – № 15–16. – С. 1–22.

4. Шкільна бібліотека: нормативно-правове забезпечення / уклад. О. М. Куликова. — Харків : Вид. група «Основа», 2013. – 224 с. – (Серія «Шкільна бібліотека»).

5. ШБЦ. – 2014. – № 1.

До уваги держслужбовця

С. Горбань, завсектору НБУВ

Соціальний захист населення в контексті надання соціальних допомог

Бібліографія (2014–2015 рр.)

(Закінчення. Початок у попередньому випуску)

Законодавчі матеріали

47. Залата М. Г. Соціальна політика захисту материнства: зарубіжний досвід / М. Г. Залата // Держава та регіони. Серія: Право. – 2014. – № 2. – С. 119–123.

Проаналізовано стратегії захисту материнства різних держав світу, виділено дві основні системи соціальної політики захисту материнства й стимулювання народжуваності.

Ж23244:пр./2014/1

48. Засенко В. Діти з особливими потребами: пріоритетні напрями державної політики України в галузі освіти, соціального захисту й охорони здоров'я / В'ячеслав Засенко, Алла Колупаєва // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2014. – № 2. – С. 20–29.

Розкрито особливості реформування системи освіти для дітей з особливими потребами та інвалідністю в Україні, що відбувається з урахуванням прогресивних світових тенденцій: від інституалізації до інклюзії.

Ж15708/2014/2

49. Зобенько Н. А. [Ж100396/2014/4](http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Державна соціальна політика в сфері соціального захисту дитинства в Україні: актуальність проблеми / Н. А. Зобенько // Педагогічний вісн. – Черкаси, 2014. – № 4. – С. 17–20.</p></div><div data-bbox=)

50. Іваненко О. [http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Про соціальний захист і пенсійне забезпечення в Україні: до історії питання](http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Про%20соцiальний%20захист%20i%20пенсiйне%20забезпечення%20в%20Україні%3A%20до%20iсторiї%20питання) / О. Іваненко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2015. – № 1. – С. 82–115.

Ж16127

51. Інформація щодо забезпечення виплат державних соціальних допомог особам, які переселилися з районів проведення АТО або продовжують там проживати [Електронний ресурс] / Прес-служба М-ва соц. політики // Урядовий портал : [офіц. веб-портал]. – Режим досуду: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247676866&cat_id=244277212. – Назва з екрана. – Дата подання: 14.10.2014.

52. Іпатов А. В. Особливості медико-соціальної експертної допомоги учасникам бойових дій / А. В. Іпатов, Ю. І. Коробкін // Укр. вісн. медико-соціал. експертизи. – 2014. – № 3. – С. 4–12.

Наведено деякі особливості і підходи до медико-соціальної експертизи при огляді учасників бойових дій.

Ж101242/2014/3

53. Коваленко С. Як виїхати з тимчасово окупованих територій та отримати соціальну допомогу? : про ці та інші проблеми йшлося під час прес-дня членів уряду та керівників центральних органів влади, що відбувався у клубі Кабінету Міністрів / Сергій Коваленко // Голос України. – 2014. – 12 листоп. – С. 3.

54. Кунгурцева Л. Соціальна допомога учням та студентам-сиротам у 2015 році / Людмила Кунгурцева // Практика упр. закладом освіти. – 2015. – № 3. – С. 51–54.

Розглянуто, які виплати передбачені цього року учням та студентам-сиротам. Подано таблицю, у якій наведено мінімальні розміри грошового забезпечення в навчальних закладах учнів та студентів із числа дітей і дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, у 2015 р.

Ж25648

55. Лазаренко В. Потреби дітей-сиріт в сфері соціальної інтеграції та працевлаштування / В. Лазаренко, К. Луб'яна // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Серія: Психологія. – Київ, 2014. – Вип. 2. – С. 43–47.

Ж28079:Психол.

56. Літяга І. В. Соціальний захист населення України: соціально-педагогічний контекст / І. В. Літяга, С. М. Ситняківська // Наука і освіта. – 2014. – № 5. – С. 233–236.

Ж16225

57. Лободіна З. Бюджетне фінансування соціального захисту в Україні / Зоряна Лободіна // Вісн. Терноп. нац. екон. ун-ту. – 2014. – Вип. 3. – С. 7–19.

Обґрунтовано теоретичні засади бюджетного фінансування соціального захисту, проведено моніторинг здійснення видатків державного та місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення.

Ж69632/2014/3

58. Макаров А. И. http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Дети, попавшие в трудную жизненную ситуацию: социальная помощь в Германии / А. И. Макаров // Социальная педагогика. – 2015. – № 1. – С. 89–92.

59. Маліновська О. Я. Організаційно-правове регламентування фінансового забезпечення соціального захисту населення України / О. Я. Маліновська, Р. О. Рудзінська // Екон. часопис – XXI. – 2014. – № 1/2. – С. 28–31.

Визначено основні напрями реформування фінансування соціального захисту населення України.

Ж15623

60. Мальований М. Демографічні чинники формування фінансового забезпечення соціального захисту населення / М. Мальований // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 8. – С. 43–50.

У статті обґрунтовано, що найближчі 10–15 років будуть критичними з точки зору проведення ефективних реформ у системі соціального захисту населення, які повинні бути спрямовані на підвищення ефективності систем соціального захисту і оптимізацію кількості одержувачів соціальних допомог та послуг.

Ж14757

61. Матюрін І. В. Методи та принципи державного регулювання соціального захисту військовослужбовців / І. В. Матюрін // Економіка та держава. – 2014. – № 2. – С. 110–115.

Ж24261

62. Матюрін І. В. Формування соціальної інфраструктури соціального захисту військовослужбовців / І. В. Матюрін // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 1. – С. 117–123.

Ж23721

63. Мобілізовані потребують соціального захисту // Профспілкові вісті. – 2014. – 24 лип. – С. 3.

Звернення голови ФПУ Г. Осового до Прем'єр-міністра України А. Яценюка з проханням прискорити прийняття нормативно-правового акту щодо належного соціального

захисту мобілізованих працівників та членів їхніх сімей, передбачивши в ньому щомісячну виплату компенсації.

64. Морєва О. Матеріальне забезпечення дітей-сиріт предметами гардероба / О. Морєва // Практика упр. закладом освіти. – 2014. – № 8. – С. 76–77.

Ж25648

65. Нещерет О. Соціальний захист учасників війни / О. Нещерет // Юрид. вісн. України: все про закони – в одній газеті. – Київ, 2015. – 2–15 квіт.

66. Ніндіпова В. Перевірка прокурором законності правових актів у сфері соціального захисту осіб, що потребують державної підтримки і допомоги / Валентина Ніндіпова, Татьяна Чубко // Вісн. прокуратури. – 2014. – № 7. – С. 8–19.

Ж16786

67. Оверчук О. Трудові та соціально-економічні права в Україні: стан дотримання, гарантії та захист / Олена Оверчук, Тетяна Рубан // Профспілкові вісті. – 2014. – 11 груд. – С. 4–5.

68. Огінська А. Ю. Роль видатків бюджету на соціальний захист у реалізації соціальної політики держави / А. Ю. Огінська // Наука й економіка. – 2014. – № 2. – С. 11–16.

Ж25528

69. Переселенців цікавить переоформлення пенсій та соціальних допомог : днями міністр соціальної політики Людмила Денісова взяла участь у роботі прямої телефонної лінії Кабінету Міністрів, під час якої відповіла на актуальні запитання громадян // Уряд. кур'єр. – 2014.

70. Плахтій Ю. В. [Ж72786:С.18](http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Основи соціально-правового захисту студентів у європейському просторі вищої освіти / Ю. В. Плахтій // Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 18, Економіка і право / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2014. – Вип. 25. – С. 200–205.</p></div><div data-bbox=)

71. Порфимович А. С. До питання соціального захисту студентської молоді / А. С. Порфимович // Часопис Київ. ун-ту права / Київ. ун-т права НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2014. – № 1. – С. 386–390.

Висвітлено нормативно-правові акти, що регулюють питання соціального захисту студентів вищих навчальних закладів в Україні. Розглянуто актуальні проблеми соціального захисту студентської молоді: надання студентам житла на час навчання; студентські стипендії; соціальний захист студентів із числа сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; сприяння у працевлаштуванні випускників вищих навчальних закладів; соціальна підтримка студентів із проблемами здоров'я.

Ж23574

72. Право вибору пільг та компенсацій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи [Електронний ресурс] // Міністерство соціальної політики України : [офіц. веб-сайт]. – Електрон. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу:

http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article;jsessionid=DDE88EC88CB CDE3CC8FAA25C3214D4A3.app1?art_id=174499&cat_id=34941. – Назва з екрана. – Дата подання: 26 березня 2015.

73. Розенко П. Соціальний захист буде справедливим : Міністр соціальної політики Павло Розенко: «Якісна державна соціальна допомога обов'язково має бути адресною» / Павло Розенко ; бесіду вела Любомира Коваль // Уряд. кур'єр. – 2015. – 20 трав. – С. 1, 5.

74. Санченко С. П. Аналіз соціального захисту в контексті ефективної соціальної політики держави / С. П. Санченко // Дні науки філософського факультету 2014 : міжнар. наук. конф. (15–16 квіт. 2014 р.) : матеріали доп. та виступів / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; [редкол.: А. Є. Конверський (голова) та ін.]. – Київ, 2014. – Ч. 9. – С. 120–122.

75. Соломка О. М. [М. \[Економічні моделі соціального захисту в країнах ЄС: основні напрямки трансформації\]\(http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=\) / О. М. Соломка // Наук. часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 18, Економіка і право : \[зб. наук. пр.\] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2014. – Вип. 24. – С. 98–104.](http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=)

76. Соціальна допомога та військовий збір : чи підлягає оподаткуванню військовим збором сума соціальної допомоги по вагітності та пологах? // Профспілкові вісті. – 2014. – 9 жовт. – С. 12.

77. Третиннікова Л. [Л. \[Діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування. Захист майнових та житлових прав\]\(http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=\) / Л. Третиннікова // Соціальний педагог. Шкільний світ. – 2014. – № 7. – С. 36–40.](http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=)

78. Третиннікова Л. [79. Третиннікова Л. Соціальний захист: діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування / Л. Третиннікова // Соціальний педагог. Шкільний світ. – 2015. – № 5. – С. 14–41.](http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&Z21ID=&I21DBN=KST&P21DBN=KST&S21STN=1&S21REF=3&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21STR=Діти, сім'ї яких опинилися у складних життєвих обставинах. Організація роботи в навчальних закладах / Л. Третиннікова // Соціальний педагог. Шкільний світ. – 2014. – № 7. – С. 41–57.</p></div><div data-bbox=)

80. Філіпчук В. Р. Порівняльний аналіз української та європейської систем соціального захисту населення / В. Р. Філіпчук // Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту. Серія: Економіка. – 2014. – Т. 1, № 5. – С. 195–198.

На основі порівняльного аналізу систем соціального захисту населення запропоновано шляхи її удосконалення в Україні.

Ж69410/2014/5; Т.1

81. Шевченко А. Учасники АТО і вимушені переселенці отримають додатковий соціальний захист : парламентська хроніка: ранкове засідання [Верховної Ради] 20 жовтня [2014 р.]. Позачергове пленарне засідання парламенту, яке стало останнім у роботі Верховної Ради сьомого скликання, видалося результативним. Парламент ухвалив низку законопроектів, спрямованих на соціальний захист вимушених переселенців та учасників АТО, а також розглянув порядок голосування в зоні АТО / Анна Шевченко // Голос України. – 2014. – 21 жовт. – С. 1, 2.

82. Шевчук Ю. На порядку денному – боротьба з корупцією та соціальний захист громадян : погоджувальна рада [Верховної Ради України 8 скликання] / Юліана Шевчук // Голос України. – 2015. – 19 трав. – С. 2.

83. Юрчик Г. Соціальний захист зайнятого населення України в умовах економічної нестабільності / Г. Юрчик // Україна: аспекти праці. – 2015. – № 1. – С. 34–42.

Обґрунтовано доцільність та механізм соціального захисту в Україні у розрізі універсальних та спеціальних інструментів.

Бібліографія

84. Єдині правила пенсійного забезпечення громадян України [Електронний ресурс] : бібліогр. покажч. / Від. інформ.-бібл. забезп. Інформ. упр. Апарату Верхов. Ради України, Нац. парламент. б-ка України. – Електрон. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: http://lib.rada.gov.ua/static/about/bibl_ukazat/15_pens.html. – Назва з екрана.

85. Зайнятість населення (щодо працевлаштування молоді) [Електронний ресурс] : бібліогр. покажч. / Від. інформ.-бібл. забезп. Інформ. упр. Апарату Верхов. Ради України, Нац. парламент. б-ка України. – Електрон. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: http://lib.rada.gov.ua/static/about/bibl_ukazat/15_zanjat.html. – Назва з екрана.

86. Скасування привілеїв у пенсійному забезпеченні [Електронний ресурс] : бібліогр. покажч. / Від. інформ.-бібл. забезп. Інформ. управління Апарату Верхов. Ради України, Нац. парламент. б-ка України. – Електрон. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: http://lib.rada.gov.ua/static/about/bibl_ukazat/15_pensiyne_zabezp.html. – Назва з екрана.

87. Соціальний і правовий статус осіб, які брали участь у бойових діях у складі добровольчих формувань у період проведення антитерористичної операції на сході України захищаючи незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України [Електронний ресурс] : бібліогр. покажч. / Від. інформ.-бібл. забезп. Інформ. упр. Апарату Верхов. Ради України, Нац. парламент. б-ка України. – Електрон. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: http://lib.rada.gov.ua/static/about/bibl_ukazat/15_soz_prav_status.html. – Назва з екрана.

88. Соціальні послуги [Електронний ресурс] : бібліогр. покажч. / Від. інформ.-бібл. забезп. Інформ. упр. Апарату Верхов. Ради України, Нац. парламент. б-ка України. – Електрон. дані. – Київ, 2015. – Режим доступу: http://lib.rada.gov.ua/static/about/bibl_ukazat/15_soz_poslugi.html. – Назва з екрана.

89. Статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту (щодо учасників бойових дій, які брали участь в антитерористичній операції) [Електронний ресурс] : бібліогр. покажч. / Від. інформ.-бібл. забезп. Інформ. упр. Апарату Верхов. Ради України, Нац. парламент. б-ка України. – Електрон. дані. – Київ, 2014. – Режим доступу: http://lib.rada.gov.ua/static/about/bibl_ukazat/14_veteran_status.htm. – Назва з екрана.